

Partners in Crime

**EEN ANTROPOLOGISCH ONDERZOEK NAAR ERVARINGEN IN DE SAMENWERKING TUSSEN
EUROPEES NEDERLANDSE AMBTENAREN EN AMBTENAREN AFKOMSTIG UIT HET
CARIBISCH DEEL VAN HET KONINKRIJK BINNEN DE POLITIE EN JUSTITIE OP CURAÇAO**

Partners in Crime

Een antropologisch onderzoek naar de samenwerking tussen Europees
Nederlandse ambtenaren en ambtenaren afkomstig uit het Caribisch deel van het
Koninkrijk binnen politie en justitie op Curaçao

Culturele Antropologie en Ontwikkelingssociologie

Kate van Tuil | 5620627 | k.vantuil@students.uu.nl

Iris de Kleine | 4241827 | i.m.r.dekleine@students.uu.nl

Begeleider: Tessa Verhallen

Aantal woorden: 20.699

26 Juni 2019

Inhoudsopgave

Voorwoord	vi
1. Inleiding	8
1.1 Probleemstelling	9
1.2 Methoden en technieken	10
1.3 Ethiek	12
1.4 Theoretische en maatschappelijke relevantie.....	13
1.5 Opbouw.....	14
2. Theoretisch kader.....	16
2.1 Antropologie en identiteit	16
2.1.1 Identiteit en etniciteit	17
2.2 Nationale identiteit: <i>othering</i> en <i>sameness</i>	19
2.3 Nationale identiteit en etnische diversiteit in het Koninkrijk der Nederlanden.....	21
2.3.1 Yu di Kòrsou als identiteitsaanduiding op Curaçao	22
2.4 Samenwerking binnen een etnisch diverse werkomgeving:	24
historische context en hedendaagse spanningen.....	24
3. Context op Curaçao.....	27
3.1 Historische context.....	27
3.2 Politie en justitie op Curaçao	28
4. “Je hart ligt hier, dus jij mag ook <i>Yu di Kòrsou</i> zijn”	32
4.1 Yu Di Kòrsou vanuit de Curaçaoënaar	33
4.2 Yu Di Kòrsou vanuit de Europese Nederlanders	35
4.3 Conclusie.....	38
5. “Alles wat op Curaçao gebeurt, is gebaseerd op vertrouwen en wantrouwen”	39
5.1 Identificatie vanuit de Curaçaoënaar	39

Bachelorscriptie *Partners in Crime*

5.1.1 Persoonlijke identificatie	39
5.1.2 Frictie tussen Curaçaoënaars en Europese Nederlanders.....	41
5.1.3 Historische vorming.....	42
5.2 Op de werkvloer.....	43
5.2.1 Hiërarchie.....	43
5.2.2 Functies en taken.....	45
5.2.3 Basisbeginselen voor een vruchtbare samenwerking	47
5.3 Conclusie.....	49
6. ‘Jij bent een makamba, maar jij bent wél oké’	51
6.1 Identificatie en <i>belonging</i>	51
6.1.1 Ervaren beeldvorming Europese Nederlanders	53
6.1.2 Makamba.....	54
6.1.3 Belonging.....	55
6.1.4 Conclusie.....	57
6.2 Lokale omgangsvormen en werkethiek	57
6.2.3 De ‘Nederlandse bril’.....	58
6.2.1 Taal	59
6.2.3 Conclusie.....	61
7. Conclusie en discussie:	62
“Meet each other halfway”	62
7.1 Discussie	62
7.2 Conclusie.....	65
7.3 Implicaties voor vervolgonderzoek en aanbevelingen.....	68
8. Literatuurlijst.....	70
9. Bijlagen.....	75

Bachelorscriptie *Partners in Crime*

Bijlage 1: Samenvatting Nederlands..... 75
Aneksa 2: Resúmen na Papiamentu..... 77

Voorwoord

Gedurende tien weken, van 25 januari tot en met 26 april 2019 hebben wij veldwerk gedaan op Curaçao. Het literatuuronderzoek in combinatie met de dataverzameling in het veld hebben geleid tot deze scriptie. De titel van deze scriptie behoeft wellicht enige toelichting. *Partners in Crime* verwijst naar de samenwerking tussen de twee populaties die in de scriptie centraal staan: Europees Nederlandse ambtenaren en ambtenaren afkomstig uit het Caribisch deel van het Koninkrijk die werkzaam zijn bij de politie en het justitie op Curaçao. Ze delen het gemeenschappelijke doel om een zo veilig mogelijk Curaçao te realiseren. Daarnaast verwijst de titel naar ons (Iris en Kate). Onze opleiding Culturele Antropologie en onze gemeenschappelijke interesse in criminologie, het Caribisch gebied en het slavernijverleden van het Koninkrijk der Nederlanden hebben geresulteerd in een succesvol bacheloronderzoek. De doelgroepen die wij met dit onderzoek aan willen spreken zijn (politie)ambtenaren en studenten Criminologie en Antropologie.

Zonder onze scriptiebegeleider, Tessa Verhallen, hadden wij dit onderzoek niet succesvol af kunnen ronden. Haar expertise op het gebied van justitie en Curaçao heeft ons geholpen een goede basis te ontwikkelen voordat wij het veld in gingen. Tevens heeft haar feedback en sturende hand ons geleid tot een eindsriptie waar wij trots op zijn. Hiervoor zijn we haar dankbaar. Ook Marianne Huisman, ons sleutelcontact op Curaçao, heeft een essentiële rol gespeeld in ons onderzoek en onze veldwerk ervaring. Naast dat ze ons heeft geïntroduceerd bij verschillende informanten, heeft ze ons aan een voorspoedige start van het veldwerk geholpen. Ook hebben Marianne en haar man Ben ons het eiland laten zien. Daarnaast zijn wij Simone van der Zee zeer dankbaar. Haar oneindige enthousiasme, aanmoediging en stapels literatuur hebben een grote bijdrage geleverd aan ons veldwerk. Verder willen wij onze “Curaçao-ouders” Peter Jukema en Irene Celestijn bedanken voor al hun steun, rondleidingen, en hulp om onze veldwerk tijd zo succesvol mogelijk te laten verlopen. Tevens willen we onze onderzoeksparticipanten binnen de politie en justitiële wereld op Curaçao bedanken voor hun bijdrage aan ons onderzoek. Tot slot onze dank voor onze thuisbasis: familie, vrienden en geliefden. Jullie aanmoediging en vertrouwen in ons was onze steun in de rug om de drie maanden in het veld tot een onvergetelijke ervaring te maken.

Iris de Kleine en Kate van Tuil

Utrecht, 26 juni 2019

Bachelorscriptie *Partners in Crime*

1. Inleiding

“Kijk, de slavernij is een tijd geleden, maar je ziet wel dingen die door die constructie zo gegroeid zijn.

Daar zie je nog steeds de effecten van. Of dat juist is of niet, doet er eigenlijk niet toe, want het is. En door dat niet te erkennen, erken je dus gewoon een geschiedenis niet. Dat kun je niet maken. Vind ik dan in ieder geval. En de relatie binnen het Koninkrijk komt daar ook uiteindelijk vandaan. Het is gigantisch scheef en we vechten elkaar constant de tent uit. Maarja. We zijn nou eenmaal toch met elkaar, en we gaan wel weer samen door.”¹

In 2010 is Curaçao een onafhankelijke staat binnen het Koninkrijk der Nederlanden geworden, wat betekent dat er sprake is van autonomie en een onafhankelijk binnenlands bestuur. Zoals in bovenstaand citaat duidelijk wordt, heeft het eiland als voormalig kolonie van Nederland echter nog een zekere afhankelijkheidsrelatie met Nederland. Zo houdt Nederland toezicht op de financiën en is ze verantwoordelijk voor Buitenlandse Zaken en Defensie op het eiland (Kruijt en de Jong 2005; Oostindie & Klinkers, 2011, 7). Deze afhankelijkheidsrelatie krijgt in de praktijk vorm door de uitzending van Europees Nederlandse ambtenaren naar het Caribisch deel van het Koninkrijk² op verzoek van de minister van Justitie en Veiligheid. Deze ambtenaren worden met name ter beschikking gesteld om ondersteunende taken te verrichten bij politie en justitie. Dit is in artikel 3 van het *Besluit beschikbaarstelling ambtenaren aan het Caribisch deel van het Koninkrijk* (artikel 3, lid 2) vastgelegd. De participanten die wij geïnterviewd hebben, verrichten (ondersteunende) taken bij het Korps Politie Curaçao (KPC), het Recherche Samenwerkingsteam (RST) en het Openbaar Ministerie (OM).

De afhankelijkheidsrelatie die Curaçao heeft met Nederland krijgt heden ten dage dus uiting in de vorm van samenwerking tussen Europees Nederlandse ambtenaren en ambtenaren afkomstig uit het Caribisch deel van het Koninkrijk werkzaam op Curaçao. Door de complexe historische en sociale context van het eiland brengt deze samenwerking wederzijds spanningen met zich mee waar zowel voor als na de ontmanteling van de Nederlandse Antillen op 10 oktober

---

¹ Groepsinterview met twee participanten van het Openbaar Ministerie, 20-02-2019.

² Tot het Caribisch deel van het Koninkrijk behoren de landen Curaçao, Aruba, Sint Maarten en de openbare lichamen Bonaire, Sint-Eustatius en Saba.

2010 sprake van is (Heijes 2007; Voskuil 2018). Want hoewel Curaçao tot het Koninkrijk der Nederlanden behoort, is het geen ‘klein Nederland’. Curaçao heeft een eigen vlag, geschiedenis, taal en cultuur. Naast de territoriale band met Nederland, is er weinig sprake van nationale binding met Nederland (Roe 2016). Ook het romantische beeld over Curaçao als een eenheid is geen volledig beeld. Het eiland kenmerkt zich door eeuwenlange migratie, kolonialisme, slavernij en mondialisering. Deze blootstelling heeft bijgedragen aan de vorming van de culturele samenstelling van Curaçao.

1.1 Probleemstelling

Ons onderzoek focust zich op de volgende centrale vraag: *Wat zijn de ervaringen van Europese Nederlandse ambtenaren in dienst van de Nederlandse overheid op Curaçao met nationalistische in- en uitsluitingsmechanismen in de samenwerking met lokale collega's en hoe verhoudt dit zich tot de ervaringen van ambtenaren afkomstig uit het Caribisch deel van het Nederlandse Koninkrijk?* Om deze vraag te beantwoorden, focussen we ons in deze scriptie op de concepten etniciteit, nationaliteit, en *othering* en *sameness*. Er is veel geschreven over nationale identiteitsvorming op het eiland waarbij het concept *Yu di Kòrsou* genoemd wordt. In ons theoretisch kader zal uitgediept worden op welke manier dit concept als voedingsbodem kan dienen voor in- en uitsluiting. In lijn met bestaande onderzoeken van Heijes (2010) en Roe (2016) wordt in deze scriptie beargumenteerd dat het koloniale verleden en de slavernij een doorwerking vinden in huidige verhoudingen tussen Europese Nederlanders en lokale ambtenaren. Met onze scriptie pogen wij een holistisch beeld te schetsen door zowel de sociaal-culturele context als de historische context in beschouwing te nemen.

Het doel van dit vergelijkende onderzoek is om te begrijpen hoe de samenwerking tussen Europees Nederlandse ambtenaren en lokale ambtenaren wordt ervaren vanuit beide perspectieven, wat hun ervaringen met betrekking tot deze samenwerking beïnvloedt en welke onderliggende dynamieken hierbij een rol spelen. In deze scriptie wordt duidelijk dat de geschiedenis tussen Nederland en Curaçao een doorwerking heeft in huidige verhoudingen tussen Europese Nederlanders en lokale ambtenaren³. We hebben gekozen voor de term ‘lokale ambtenaren’ omdat het niet mogelijk is om alle karakteristieken en kenmerken van onze niet-

---

³ In deze scriptie worden de termen ‘lokale ambtenaren’ en ‘ambtenaren afkomstig Caribisch deel van het Koninkrijk’ door elkaar gebruikt.

Europees Nederlandse onderzoekspopulatie in één adequate term te duiden. Met de term ‘lokale ambtenaren’ bedoelen wij alle participanten die zich identificeren als Curaçaoënaar en die tevens zijn geboren of opgegroeid in het Caribisch deel van het Nederlands Koninkrijk. Onze bevindingen worden gekoppeld aan de debatten over etniciteit en nationaliteit, in- en uitsluiting en *othering* en *sameness* zoals benoemd in ons theoretisch kader.

1.2 Methoden en technieken

Tijdens het tien weken durende veldwerk hebben we gebruik gemaakt van kwalitatieve onderzoeksmethoden die in onze ogen het meest geschikt zijn geweest. Door middel van interviews en informeel contact hebben we ernaar gestreefd een volledig beeld te krijgen van de ervaringen met in- en uitsluitingsmechanismen. Het onderzoek op Curaçao telde in totaal 25 participanten. Iris heeft met 11 onderzoeksparticipanten afkomstig uit het Caribisch deel van het Koninkrijk gesproken. Kate heeft met 14 Europese Nederlanders gesproken van wie er 8 zijn uitgezonden voor een tijdelijke periode en 6 zich gevestigd hebben op Curaçao.

Onze belangrijkste methode was het uitvoeren van interviews. We hebben 20 open interviews uitgevoerd, 3 semi-gestructureerde interviews, 2 groepsinterviews en 3 expertinterviews. Het doel van deze interviews was om een deel van de sociale wereld te zien vanuit het perspectief van de participant (Boeije 2010). In de startfase van het veldwerk is voornamelijk gebruik gemaakt van open interviews om de sturing van de interviews minimaal te houden zodat de participanten de ruimte hadden om hun mening en ervaringen te delen. Na de eerste dataverzameling keken we of er data ontbrak waarna we semi-gestructureerde interviews in konden plannen om de missende data alsnog te verzamelen. De twee groepsinterviews, waarbij wij beiden aanwezig waren, vonden plaats met twee participanten. Het eerste groepsinterview was een gesprek met twee lokale participanten werkzaam bij het Openbaar Ministerie die tevens een aantal jaar in Nederland gewoond hebben. Het tweede groepsinterview was een gesprek met één lokale participant en één Europese Nederlander die zich gevestigd heeft op Curaçao. Tijdens dit groepsinterview hebben we enkele stellingen voorbereid waardoor er een discussie op gang kwam die leidde tot interessante gesprekken over de samenwerking en dynamieken tussen Europese Nederlanders en ambtenaren afkomstig uit het Caribisch deel van het Koninkrijk werkzaam binnen de politie en justitie op Curaçao. Vanwege het vergelijkende karakter van ons onderzoek waarbij de focus op ervaringen van participanten ligt, was het moeilijk om gebruik te maken van

Bachelorscriptie *Partners in Crime*

participerende observatie aangezien ervaringen niet te observeren zijn. Daarnaast is er negatieve publiciteit geweest in onder andere het Algemeen Dagblad, Vigilante en de Knipselkrant over de samenwerking tussen Europese Nederlanders en ambtenaren afkomstig uit het Caribisch deel van het Koninkrijk. Zo schrijft Vigilante het volgende:

“[...] de Europese Nederlanders in het RST kunnen ook gebruik maken van hun taak om macht uit te oefenen op onze ministers en parlementsleden. Den Haag had al gezegd dat RST een instrument is om de rechtsstaat in stand te houden, o.a. op Curaçao” (“Servisio di inteligensia propio pa tbo i rst”, 2019). [*Ta konfirmá tambe ku funshonarionan ulandes oropeo di RST ta sinta tambe den ofisina di Representashon Ulandes unda nan ta kordiná tarea ku eks koleganan di RST ku ta trahando den servisio di representashon ulandes*].

Door deze (negatieve) publiciteit in de maanden voorafgaand aan ons veldwerk hebben we gemerkt dat er in de beginfase van het veldwerk terughoudendheid was in de verschaffing van toegang tot de werkvloer bij het Recherche Samenwerkingsteam. Na contact met het diensthoofd⁴ over ons onderzoeksdoel en de manier waarop de data worden verwerkt, zag hij toch het nut in van ons onderzoek. Door de groepsinterviews en onze wekelijkse aanwezigheid bij het RST, het OM en de politie, konden we een beeld krijgen van de interactie tussen Europese Nederlanders en lokale collega's.

Tot slot is ook het interviewen van experts van belang geweest in het verzamelen van data. Experts zijn mensen die veel kennis hebben over ons onderzoeksgebied doordat ze deze hebben bestudeerd als wetenschapper (Boeijs 2010). We hebben gesproken met een criminologe en een historicus. De expertise van de criminologe kwam overeen met ons onderzoeksveld waardoor ze ons kon helpen aan interessante literatuur. Tevens hielp ze ons reflecteren op onze rol als onderzoeker tijdens het veldwerk. De historicus kon ons meer leren over het slavernijverleden van Curaçao en de rol die Nederland daarin heeft gehad. Dit is van belang voor ons onderzoek omdat het slavernijverleden in de huidige samenleving en in de samenwerking met Nederland nog altijd zijn doorwerking heeft.

---

⁴ Het diensthoofd was geen participant in ons onderzoek.

Bachelorscriptie *Partners in Crime*

Naast het uitvoeren van interviews waren ook informele gesprekken en *small talk* belangrijke methodes. Deze informele gesprekken vonden plaats met mensen die we kort ontmoetten bij een van de overheidsinstanties (politie, het OM en het RST) of tijdens *hanging out* op vrijetijds gelegenheden zoals een terras of een bar. Deze informele gesprekken boden vaak een nuance op de data die verzameld waren tijdens interviews omdat mensen het gevoel hadden vrijer te kunnen spreken wanneer de gesprekken niet werden opgenomen. Naast deze korte ontmoetingen hebben we wekelijks informele gesprekken gehad met onze twee sleutelinformanten. In de meeste gevallen betrof het een lunchafspraak of een ontmoeting buiten werktijd waarin gepraat werd over de voortgang van het onderzoek.

1.3 Ethiek

Een van de ethische principes van antropologisch onderzoek is het principe van *doing no harm*. Het onderzoek dat wij hebben uitgevoerd bemoeilijkt de waarborging van dit principe aangezien er een ons-kent-ons cultuur heerst op Curaçao en binnen de organisaties waar wij ons onderzoek hebben uitgevoerd. Er is groot belang bij het bewaken van de anonimiteit van onze participanten. Echter, door de kleinschaligheid schuilt er gevaar in het benoemen van zowel de organisaties als de participant omdat het eenvoudig te achterhalen is wie welke participant is. Tevens is niet te voorspellen of er naar aanleiding van dit onderzoek gevolgen zijn voor toekomstige expats die naar Curaçao vertrekken om te werken voor politie of justitie. Verhallen (2016) benadrukt deze gebreken van het *do no harm* principe: “*It is important to take into account that harm can be caused to participants (and the researcher) not only during but also after conducting fieldwork by representing data*”. Wij hebben daarom gepoogd functies, organisaties en quotes van participanten zodanig te gebruiken dat anonimiteit gewaarborgd kan worden.

Verhallen (2016) bespreekt in haar artikel ook de term *informed consent* - een van de basisprincipes van etnografisch onderzoek - en maakt hierbij gebruik van de definitie van de AAA (American Anthropological Association): [...] *informed consent includes sharing with potential participants the research goals, methods, funding sources or sponsors, expected outcomes, anticipated impacts of the research, and the rights and responsibilities of research participants*. (AAA 2012). Om zo ethisch mogelijk te handelen, hebben wij voor elk interview onze onderzoeksparticipanten verteld over de doelen, methoden en rol van de participant binnen ons

onderzoek. Tevens hebben wij uitleg gegeven over voor wie onze scriptie leesbaar is en hoe wij de data uit de interviews verwerken.

1.4 Theoretische en maatschappelijke relevantie

Het onderzoeken van de ervaring in de samenwerking van Europese Nederlanders en lokale ambtenaren met in- en uitsluitingsmechanismen levert zowel een theoretische als maatschappelijke bijdrage. Door te praten met Europese Nederlanders en lokale ambtenaren hebben wij onderzocht hoe de ervaringen inzake de samenwerking tussen de populaties verschillen of overeenkomen en welke sociaal-culturele en historische dynamieken genoemd worden die van belang blijken in de samenwerking. Met dit onderzoek wordt gepoogd om hiaten in bestaande literatuur op te vullen door een theoretische en empirische benadering inzake de samenwerking die wij onderzoeken, toe te passen en te combineren. Door het vergelijkende karakter van het onderzoek kunnen we een multi-perspectief beeld van de dynamieken tussen Europese Nederlanders en ambtenaren afkomstig uit het Caribisch deel van het Koninkrijk binnen het politie en justitie schetsen. Wij gebruiken de theorie om onze empirische data te onderbouwen of tegen af te zetten. Tijdens ons literatuuronderzoek zijn we erachter gekomen dat de theorie die beschikbaar is over ambtenaren werkzaam op Curaçao voornamelijk gefocust is op het logistieke en praktische aspect van de samenwerking en niet zozeer op de ervaringen en gevoelens van de ambtenaren. Heijes (2007, 2010), heeft echter onderzoek gedaan binnen de politie van Nederland en Curaçao en heeft hierbij de focus gelegd op de samenwerking tussen Curaçaose en blanke Nederlandse politieagenten en de ervaringen met discriminatie. In deze scriptie zetten we die lijn van onderzoek door en pogen wij tevens een diepere academische laag toe te voegen door dieperliggende dynamieken zoals het slavernijverleden mee te nemen in het onderzoek. Daarnaast zorgt het multiperspectieve karakter in combinatie met de theorie voor een vernieuwend onderzoek.

Vanwege de spanningen tussen Europees Nederlandse en lokale ambtenaren binnen overheidsorganisaties op Curaçao heeft dit onderwerp ook maatschappelijke relevantie, omdat deze spanningen een negatieve doorwerking hebben op het behalen van het hoofddoel dat de organisaties voor ogen hebben: namelijk, het vergroten van de veiligheid op Curaçao. Dit onderzoek is maatschappelijk relevant omdat de inzichten inzake de samenwerking bij kunnen dragen aan het behalen van dit hoofddoel. Tevens kunnen deze inzichten gebruikt worden voor beleidsmatige doeleinden. Het krantenartikel van het Algemeen Dagblad met als titel: “Crisis op

de Antillen: bonje tussen opsporingsdiensten” (Voskuil 2018) toont aan dat de samenwerking tussen Nederland en Curaçao een actueel onderwerp is dat leeft onder de onderzoekspopulaties en dat tevens in de media besproken wordt. Met dit onderzoek hebben we gekeken of het beeld dat in deze media over een samenwerkingsproblematiek geschetst wordt, gedeeld wordt door onze participanten. Tevens hebben wij inzicht gekregen in de manier waarop Europese Nederlanders hun positie ervaren in een situatie waarin zij gezien worden als buitenstaanders (Voskuil 2018; Heijes 2007). Het vergroten van wederzijds begrip tussen Europese Nederlanders en ambtenaren afkomstig uit het Caribisch deel van het Koninkrijk is hierbij het voornaamste doel.

1.5 Opbouw

In het tweede hoofdstuk van deze scriptie wordt een theoretisch kader uiteengezet waarin onze hoofdconcepten worden toegelicht vanuit een antropologisch perspectief. Deze concepten zijn *ethniciteit*, *nationaliteit*, *othering* en *sameness*.

Hoofdstuk 3, de context, focust zich op Curaçao als onderzoekslocatie. In dit hoofdstuk beargumenteren we dat de complexe band tussen Curaçao en Nederland een andere uitwerking heeft op ervaringen in de samenwerking tussen Europese Nederlanders en ambtenaren afkomstig uit het Caribisch deel van het Koninkrijk. Tevens gaan we hier kort in op het historische verleden tussen Nederland en Curaçao.

In hoofdstuk 4 zetten we uiteen welke invulling Europese Nederlanders geven aan het concept *Yu di Kòrsou*, en hoe dit verschilt met de visie van lokale collega’s. We laten hier zien dat er twee te onderscheiden beschrijvingen gegeven werden van het concept afhankelijk van de populatie.

In de empirische hoofdstukken 5 en 6 staan de concepten *othering* en *sameness* centraal. In deze hoofdstukken gaan we in op ervaringen in de samenwerking tussen Europese Nederlanders en ambtenaren afkomstig uit het Caribisch deel van het Koninkrijk. In de empirische hoofdstukken beargumenteren we dat de geschiedenis tussen Curaçao en Nederland een doorwerking heeft in ervaringen met in- en uitsluiting bij zowel Europese Nederlanders als lokale ambtenaren. Opvallend hierbij is dat participanten afkomstig uit het Caribisch deel van het Koninkrijk de rol van de geschiedenis expliciet benoemen, terwijl de Europese Nederlanders meer impliciet ingaan op de doorwerking van de geschiedenis in de huidige samenwerking. In de empirische hoofdstukken komt tevens naar voren dat gevoelens van in- en uitsluiting samengaan met

Bachelorscriptie *Partners in Crime*

stereotypen en vooroordelen en gevoelens van *belonging*. Vooroordelen over Europese Nederlanders zijn vaak *embedded* in het verleden in tegenstelling tot vooroordelen over ambtenaren afkomstig uit het Caribisch deel van het Koninkrijk.

In hoofdstuk 7 komen in de discussie de overeenkomsten en verschillen tussen de twee onderzoekspopulaties Europees Nederlandse en lokale ambtenaren aan bod. Teven maken we hier een koppeling met de literatuur. In de conclusie formuleren we een antwoord op de centrale vraag. Tot slot doen we enkele aanbevelingen voor vervolgonderzoek en beleid. In bijlage 2 is een samenvatting in het Papiaments toegevoegd over het onderzoek.

2. Theoretisch kader

Kate van Tuil

Dit theoretisch kader is verankerd in de volgende centrale vraag: *Wat zijn de ervaringen van Europees Nederlandse ambtenaren in dienst van de Nederlandse overheid op Curaçao met nationalistische in- en uitsluitingsmechanismen in de samenwerking met lokale collega's en hoe verhoudt dit zich tot de ervaringen van ambtenaren afkomstig uit het Caribisch deel van het Nederlandse Koninkrijk?* In deze scriptie staan de concepten *othering* en *sameness* in relatie tot identiteitsvorming centraal. Deze relatie is echter niet eenduidig. Daarom gaan we in paragraaf 2.1 in op het concept identiteit zoals deze binnen antropologische theorieën gebruikt wordt. Vervolgens koppelen we identiteit aan het behoren tot een etnische groep. In paragraaf 2.2 leggen we uit dat etniciteit in relatie staat tot de vorming van nationale identiteit en laten we zien hoe dit *othering* en *sameness* kan bewerkstelligen. In paragraaf 2.3 passen we deze concepten toe binnen de context van het Koninkrijk der Nederlanden en wordt het contextgebonden concept *Yu di Kòrsou* geïntroduceerd en uitgelegd. In de laatste paragraaf 2.4 kijken we naar hedendaagse spanningen binnen etnisch diverse werkomgevingen op Curaçao vanuit een sociaal-culturele en historische context.

2.1 Antropologie en identiteit

Kate van Tuil

Het concept 'identiteit' kent verschillende te onderscheiden benaderingen. Sökefeld (1999, 417) stelt dat identiteit binnen de psychologie benaderd wordt als een dispositie van persoonlijkheidskenmerken die vooral tijdens de jeugd worden verworven en geïntegreerd. Deze identiteit maakt van een persoon een individu (Sökefeld 1999, 417). Binnen deze context wordt identiteit dus gezien als een statische categorie. Echter, binnen de sociologie en antropologie wordt identiteit gezien als veranderlijk: identiteitsvorming is namelijk afhankelijk van de sociale en culturele omgeving waarin een individu opgroeit (Lakoff 1987 in Cohen 2000, 21). Cohen benadrukt dit en stelt dat identiteit onderzocht moet worden vanuit hetgeen mensen over zichzelf zeggen door te kijken naar hoe zij zich verhouden tot anderen (Cohen 2000, 4). Om identiteitsvorming te begrijpen, dient er dus gekeken worden naar sociale relaties en organisaties.

Daarom wordt er binnen de antropologie gesproken van sociale identiteit: het bewustzijn van een persoon tot een bepaalde groep te behoren en ook door leden van die groep zo gezien te worden (Eriksen 2010, 71).

Identiteitsvorming is een proces dat vorm krijgt door interactieprocessen tussen individuen en groepen die overeenkomstige en verschillende karakteristieken hebben. Het wordt dus geconstitueerd door sociale contacten, waardoor er groepen met een gedeelde identiteit ontstaan. Deze groepen kunnen hun basis hebben in verschillende karakteristieken, bijvoorbeeld een gedeelde etnische afkomst of nationaliteit. Aangezien het *“common tendency is to portray ethnicities as superior to all the other bonds that groups may form”* (Moncrieffe 2004, 5), is het van belang om te begrijpen wat etniciteit precies inhoudt en wanneer een individu zichzelf identificeert met een bepaalde etnische groep.

2.1.1 Identiteit en etniciteit

Kate van Tuil

Het concept ‘eticiteit’ heeft een belangrijke rol binnen antropologische studies die zich focussen op collectieve identiteit. Antropologische benaderingen die zich richten op etniciteit stellen ons in staat om te verkennen op welke manier etnische relaties worden gedefinieerd. Dit gebeurt veelal door te onderzoeken op welke manier mensen spreken over de eigen groep (Eriksen 2002). De definitie en uitleg van het concept etniciteit komt in deze paragraaf aan bod. Barth stelt dat etniciteit voortvloeit uit *“the image of a boundary, in the abstract sense of a separation that surrounds a social group and divides it from other groups”* (in Cohen 2000, 30). Hij benadert etniciteit als een subjectief proces van groepsidentificatie. Hiermee wordt bedoeld dat mensen labels gebruiken om zichzelf te onderscheiden van anderen (Cohen 1978, 383). Deze theorie van Barth komt terug in de volgende definitie van etniciteit:

“It simply refers to aspects of relationships between groups which consider themselves, and are regarded by others, as being culturally distinctive” (Eriksen 2002, 5).

Kunstadter legt etniciteit uit aan de hand van drie categorieën: een etnische groep, etnische identiteit, en etnische categorie (in Cohen 1978, 386). Een etnische groep refereert volgens hem naar een groep individuen met dezelfde interesses op basis van gedeelde waarden. Hij stelt dus net

als Barth dat de interactie tussen etnische groepen een voorwaarde is voor etniciteit. Kunstadter ziet etnische groepen tevens in termen van sociale organisatie omdat ze van binnenuit gedefinieerd worden en omdat etnische identiteit erkend dient te worden door leden van de groep om sociaal effectief te zijn. Hij stelt verder dat de focus op een etnische groep als cultureel uniek onjuist is, omdat het ten onrechte veronderstelt dat groepen geïsoleerd zijn (Barth *in* Eriksen 2002). Etnische identiteitsvorming is dus een proces waarbij individuen zichzelf toeschrijven (*achieved*) aan een etnische groep en tevens worden toegeschreven (*ascribed*) door anderen die zichzelf als lid zien van de etnische groep. Tot slot zijn etnische categorieën gebaseerd op werkelijke of veronderstelde gedeelde culturele kenmerken (Kunstadter *in* Cohen 1978, 386). Etniciteit is dus een dynamisch concept dat vorm krijgt door interactie tussen individuen.

De bovengenoemde definitie van etniciteit impliceert dat het proces van identiteitsvorming gepaard gaat met in- en uitsluitingsmechanismen, omdat er een onderscheid wordt gemaakt tussen ‘wij’ en ‘zij’ (Eriksen 2002, 23). Door dit onderscheid tussen ‘wij’ en ‘zij’, spelen gevoelens van *belonging* een rol in het proces van in- en uitsluiting. *Belonging* is de mate waarin iemand zich ergens thuis en veilig voelt (Yuval & Davis 2006, 205). In ons onderzoek kan *belonging* gezien worden als de mate waarin mensen zichzelf als lid van de samenleving zien. Vooral wanneer er veelvuldig contact is met anderen, kan er een sterk bewustzijn groeien met betrekking tot de eigen etnische identiteit. Etnische verschillen kunnen vergroot worden en leiden tot categorisatie binnen een natie of een staat (Cohen 1978). Dit is bijvoorbeeld het geval in postkoloniale samenlevingen, waar cultureel heterogene groepen samenleven. Deze groepen maken deel uit van hetzelfde politieke en economische systeem, maar worden beschouwd, en beschouwen zichzelf, als onderscheidend op andere gebieden zoals taal, cultuur en geschiedenis.

Voorals binnen de context van postkoloniale samenlevingen is het interessant om te kijken naar etniciteit en nationale identiteit, omdat deze twee dicht bij elkaar liggen: “*the majority of nationalisms are ethnic in character*” (Eriksen 2002, 144). In paragraaf 2.2 laten we zien dat de vorming van nationale identiteit in postkoloniale samenlevingen veelal gelinkt is aan etniciteit. Dit is van belang om te benoemen, omdat Curaçao een postkoloniale samenleving is. Daarnaast laten we zien op welke manier etniciteit en nationale identiteit kunnen leiden tot in- en uitsluitingsprocessen waarbij bepaalde groepen in de samenleving als ondergeschikt worden gezien aan andere groepen in de samenleving. Om deze processen te verhelderen, gebruiken we de concepten *othering* en *sameness*.

2.2 Nationale identiteit: *othering* en *sameness*

Iris de Kleine

Zoals hierboven benoemd, hangt het concept ‘nationale identiteit’ in veel gevallen samen met etniciteit. Smith (1991) stelt in zijn boek *National Identity* dat het begrip nationale identiteit een multidimensioneel concept is. Dit betekent dat het een specifieke taal, sentiment, en symbolisme omvat. Tevens hangt het samen met nationalisme, etnische identiteit, en *community* (Smith 1991, 7-8). Volgens Smith is het van belang om allereerst helder te hebben wat een natie precies is, voordat nationale identiteit gedefinieerd kan worden (Smith 1991, 40). Hier ontstaat echter een probleem: het concept ‘natie’ is moeilijk te definiëren, aangezien het fluïde is en afhankelijk van context. Wij zullen gebruik maken van de werkdefinitie die voorgesteld is door Benedict Anderson (1983):

“[...] it is an imagined political community - and imagined as both inherently limited and sovereign. It is imagined because the members of even the smallest nation will never know most of their fellow-members, meet them, or even hear of them, yet in the minds of each lives the image of their communion. [...] it is imagined as a community, because, regardless of the actual inequality and exploitation that may prevail in each, the nation is always conceived as a deep, horizontal comradeship” (Anderson 1983, 16).

Nationale identiteit impliceert dus een gevoel van politieke gemeenschap. Dit impliceert op haar beurt weer dat er bepaalde rechten en plichten voor alle leden binnen deze gemeenschap zijn. Ook suggereert het een duidelijke sociale ruimte waar de leden het gevoel hebben toe te behoren, evenals een afgebakend territorium waarmee de leden zich identificeren (Smith 1991, 9). Een natie krijgt derhalve onder andere betekenis door gedeelde culturele waarden. Kortom, net zoals etnische ideologieën, benadrukt nationalisme de culturele gelijkheid van zijn aanhang en schetst grenzen tussen ‘anderen’ die daarmee buitenstaanders worden (Eriksen 2002).

Appadurai (2006) heeft beschreven hoe processen van mondialisering tot een sterker gevoel van ‘wij’ versus ‘zij’ hebben geleid vanwege de vervaging van grenzen. In het geval van een postkoloniale samenleving, zoals die binnen het Caribisch gebied, is dit proces van grensvervaging echter al langer bezig. Door de aanwezigheid van een koloniserende macht was er

al een groot bewustzijn van eigen identiteit en plaats binnen de samenleving. Dit heeft de drang met zich mee gebracht om de eigen etnische en nationale identiteit te uiten (Appadurai 2006). Daarnaast stelt Appadurai dat er in de hedendaagse samenleving een spanningsveld ontstaat tussen *cultural homogenization* en *cultural heterogenization*. Binnen kleinere samenlevingen is er vaak een angst te vinden voor culturele absorptie door grotere samenlevingen. Appadurai stelt daarom dat “*one man’s imagined community is another man’s political prison*” (1990, 588). Deze angst voor homogenisatie kan het bewustzijn van de eigen culturele positie vergroten, waardoor het wij-zij denken vergroot kan worden. De sterke scheiding tussen ‘wij’ en ‘zij’ kan conceptueel samengevat worden in het begrip *othering*. Sune Jensen (2011) definieert *othering* als volgt gedefinieerd heeft:

“The theory of identity formation inherent in the concept of othering assumes that subordinate people are offered, and at the same time relegated to, subject positions as others in discourse. In these processes, it is the center that has the power to describe, and the other is constructed as inferior” (Jensen 2011, 65).

Hierbij is het van belang om te benadrukken dat *the other* per definitie wordt gezien als minderwaardig. Binnen ons onderzoek, specifiek binnen de context van overheidsorganisaties, valt de Europese Nederlander onder ‘de ander’. Dit staat in contrast met de gedragingen ten tijde van de koloniale periode; hier positioneerde de [blanke] Nederlander zich als superieur. Er was dus sprake van ongelijkheid. Vanuit de literatuur wordt echter niet duidelijk op welke manier de Europese Nederlander zich heden ten dage positioneert ten opzichte van Curaçaoënaars binnen gelijkwaardige⁵ organisatiestructuren. Derhalve focussen wij ons ook op de manier waarop Europese Nederlanders ervaren dat zij gezien worden als ‘de ander’.

Othering lijkt een dichotomie te impliceren; twee concepten die elkaar niet overlappen en elkaars tegenovergestelde zijn. Tegenover *othering* zou namelijk het begrip *sameness* geplaatst kunnen worden. Academics stellen echter dat dit een foutieve dichotomie is, aangezien de twee begrippen afhankelijk van elkaar zijn: *othering* gaat altijd gepaard met *sameness*: wanneer een individu niet tot de ene groep hoort (*sameness*), behoort diegene automatisch tot *the other* (Liff en

---

⁵ Wij zijn ons bewust van het feit dat er binnen het RST, politie en het Openbaar Ministerie sprake is van een hiërarchie. Met gelijkwaardige organisatiestructuren bedoelen wij gelijke rechten en plichten voor Europese Nederlanders en lokale ambtenaren.

Wajcman 1996, 80). Deze twee classificerende begrippen worden vooral gebruikt in het Westen, waarbinnen gelijksoortige zaken samen gegroepeerd worden en gescheiden worden van zaken die anders zijn. Dit wordt gedaan om de wereld om ons heen te kunnen classificeren en begrijpen (Olson 2011, 115-116).

In ons onderzoek neemt het spanningsveld tussen *othering* en *sameness* een centrale positie in, aangezien dergelijke classificaties een duidelijke belichaming van vooroordelen en stereotypen binnen de Westerse samenleving vormen. Echter, om *othering* en *sameness* te begrijpen binnen het Caribisch deel van het Koninkrijk, dient de complexiteit van de etnische en nationale samenstelling te worden uitgelicht. Dit zal gedaan worden in de paragraaf 2.3.

2.3 Nationale identiteit en etnische diversiteit in het Koninkrijk der Nederlanden

Kate van Tuil

Er is veel geschreven over de paradoxale identiteit van het Caribisch gebied. Deze paradox is het gevolg van de etnische samenstelling van de lokale bevolking. De verscheidenheid aan etnische identiteiten in het gebied is voortgevloeid uit uiteenlopende erfenissen die koloniale machten hebben achtergelaten, de verschillen in timing van de ontwikkeling van slavenplantages en de contrasten in migratiepatronen. Om praktische redenen wordt het Caribisch gebied verdeeld langs linguïstische grenzen die de vier toenmalige koloniale machten hebben geïmplementeerd: Spaans, Brits, Frans, en Nederlands (Oostindie 2006, 216). Het Nederlands Caribisch gebied past volgens Oostindie echter het minst in een linguïstische mal omdat Nederlands een marginale taal was. De opdeling van het Caribisch gebied langs linguïstische grenzen impliceert dus onterecht dat de gebieden binnen die grenzen cultureel homogeen zijn. Ook heden ten dage is Nederlands een marginale taal op Curaçao, Sint Maarten, Aruba, en de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba die tot het Koninkrijk der Nederlanden behoren (Allen 2016; Rijksoverheid, z.d.; Oostindie 2006). Taal is in het Caribisch deel van het Koninkrijk juist een van de culturele gebruiken die de diversiteit tussen de eilanden laat zien:

“With no pan-Antillean identity present or left, with an increasing Dutch presence in all dimensions of society and culture, and with continuing strong socioeconomic and color divides

Bachelorscriptie *Partners in Crime*

within Curaçaoan society, Papiamentu serves as the one element uniting Curaçaoans and setting”
(Oostindie 2006, 223).

Dat de eilanden weinig onderlinge binding hebben, wordt ook in een artikel van Allen (2010) duidelijk. Hierin wordt beschreven dat de voormalige Nederlandse Antillen (Curaçao, Sint Maarten, Saba, Sint-Eustatius en Bonaire) enkel een “*juridical construction and not a community*” waren (Römer *in* Allen 2010). Er heerste geen gevoel van een gedeelde Antilliaanse identiteit, omdat er enkel een door de kolonisatie opgedrongen band tussen de eilanden was en alle eilanden hun eigen culturele waarden en tradities hebben. Hall (2001, 27) benadrukt dit en stelt dat de Caribische eilanden allemaal van elkaar verschillen op het gebied van etnische samenstelling en culturele tradities. Door de complexe postkoloniale en huidige context van het Caribisch deel van het Koninkrijk is het van belang om nationale identiteitsvorming te verkennen vanuit een specifieke context, in dit geval die van Curaçao (Hall 2001, 26). Deze complexiteit heeft namelijk geleid tot het debat rondom de vraag wie wel of niet bij Curaçao hoort. Echter, eerst dient het onderscheid tussen etniciteit en nationaliteit op Curaçao uitgelegd te worden.

Zoals in de vorige paragraaf is benoemd, komen etnische en nationalistische groepen overeen in het feit dat ze beiden gebaseerd zijn op culturele gelijkheid van hun aanhangers. Het onderscheidende kenmerk van nationalisme is het feit dat een nationalist streeft naar het samenvallen van culturele en politieke grenzen (Gellner *in* Eriksen 2010, 10). Etnische groepen hoeven dus niet per definitie binnen territoriale grenzen te vallen, terwijl dit wel het streven is voor nationale groepen. Echter, op Curaçao is het onderscheid tussen etnische en nationalistische groepen niet eenduidig, want zoals beschreven in paragraaf 2.2. is de vorming van nationale identiteit in postkoloniale samenlevingen veelal gelinkt aan etniciteit. Dit is van belang om te benoemen, omdat Curaçao een postkoloniale samenleving is. In de volgende alinea zal dit in de context van Curaçao worden uitgelegd aan de hand van het concept *Yu di Kòrsou*.

2.3.1 Yu di Kòrsou als identiteitsaanduiding op Curaçao

Kate van Tuil

Zoals in de voorgaande paragraaf is benoemd, is Curaçao een cultureel en etnisch diverse samenleving. Dit is het resultaat van een geschiedenis van slavernij en kolonialisme. Na de koloniale tijden heeft Nederland nog altijd relaties met Curaçao onderhouden. Echter, naast de

Bachelorscriptie *Partners in Crime*

aanwezigheid van Europese Nederlanders op het eiland zijn er andere etnische groepen die al lange tijd deel uitmaken van de populatie op Curaçao. Ook arbeidsmigranten uit Azië, het Midden-Oosten, Portugal, Suriname, en de Engelse Caribische landen migreerden naar het eiland nadat het *Royal Dutch Shell Petroleum* zich aan het begin van de twintigste eeuw op het eiland had gevestigd (Allen 2010).

De verscheidenheid aan nationaliteiten en etnische achtergronden op Curaçao heeft tot een sterk bewustzijn geleid van wie wel of niet bij Curaçao hoort. Zoals eerder beschreven, gaan nationale identiteit en etniciteit vaak samen. Etniciteit is per definitie een uitsluitingsmechanisme omdat een etnische groep een element van ‘wij’ heeft, bijvoorbeeld een gedeelde taal of religie. Vanwege de Europees Nederlandse aanwezigheid op Curaçao in zowel sociale en culturele dimensies van de samenleving zoals onderwijs, overheidsbetrekkingen en taal, wordt Papiaments gezien als het element dat Curaçaoënaars verenigt en onderscheidt van *the rest* (Oostindie 2006; Veenendaal & Oostindie 2018). Dit komt ook terug in literatuur over nationale identiteitsvorming op Curaçao. In literatuur met betrekking tot nationale identiteitsvorming op Curaçao is het concept *Yu di Kòrsou* onmisbaar. Op Curaçao wordt het concept door inwoners van Curaçao gebruikt als nationalistische identiteitsaanduiding (Allen 2010, 117). Een *Yu di Kòrsou* wordt door de overheid van Curaçao als volgt gedefinieerd:

“A Yu-di-Kòrsou is someone who lives in Curaçao or abroad, and who fits the following criteria. He/she speaks and understands Papiamentu. He/she is willing to work to advance Curaçao. He/she can declare to the world that he is a Yu-di-Kòrsou and accepts his/her culture and history without any shame. He/she accepts and adheres to Curaçao’s multicultural situation, and accepts cultural diversity. He/she does not consider cultural elements of his/her ethnic group to be Curaçao’s culture, but he/she considers them as part of Curaçao’s culture. He/she accepts that Afrocuracaoan elements dominate the majority part of Curaçaoan culture (Rosalia in Allen & Guadeloupe 2016)”.

Uit deze definitie wordt duidelijk dat het wel of niet zijn van een *Yu di Kòrsou* een subjectieve manier van identificatie is. Burgerschap maakt namelijk geen deel uit van deze definitie. In plaats daarvan draait het om een ideologische benadering die de heterogeniteit van de Curaçaoese samenleving en daarmee inclusiviteit propageert. Het identificeren als een *Yu di Kòrsou* gaat gepaard met gevoelens van trots, namelijk het open zijn over de het feit dat iemand zichzelf

identificeert als een *Yu di Kòrsou*. Naast het subjectieve karakter van de definitie zijn er ook enkele ‘eisen’ verbonden aan het zijn van een *Yu di Kòrsou*: Ook hier wordt taal genoemd als een relevant onderdeel van de nationale identiteit: de persoon moet Papiaments spreken en bijdragen aan de ontwikkeling van Curaçao. Een *Yu di Kòrsou* is dus niet per definitie iemand die geboren is op Curaçao. In de vorige alinea is uitgelegd dat etnische groepen niet afgebakend hoeven te zijn door politieke grenzen, maar dat nationalistische groepen wel streven naar politieke grenzen: “*the political and the national unit should be congruent*” (Gellner in Eriksen 2002, 119). Wanneer dit gegeven wordt toegepast op het concept *Yu di Kòrsou* wordt duidelijk dat er geen duidelijke scheidingslijn is tussen etnische en nationale groepen op Curaçao. Curaçaoënaars zijn namelijk niet op zoek naar onafhankelijkheid van de Nederlandse Staat (Veenendaal & Oostindie 2018). Echter, om bij de nationale groep (van Curaçao) te horen en dus geïdentificeerd te worden als een *Yu di Kòrsou* dient een individu wel te voldoen aan de eerder genoemde eisen. Er is kortom een tegenstrijdigheid in enerzijds het academische onderscheid tussen etnische groepen en nationale groepen en anderzijds het gebruik van *Yu di Kòrsou* door Curaçaoënaars als een nationale identiteitsaanduiding. *Yu di Kòrsou* lijkt namelijk los te staan van het streven naar overeenkomstige politieke grenzen.

In paragraaf 2.4 gaan we in op de historische context waarbinnen het concept *Yu di Kòrsou* geplaatst wordt als gevolg van het postkoloniale verleden. Daarnaast bespreken we op welke manier ideeën over ‘de ander’ van generatie op generatie doorgegeven worden en tot op heden nog kunnen doorwerken in de samenwerking tussen Europese Nederlanders en Curaçaoënaars op het gebied van politie en justitie.

2.4 Samenwerking binnen een etnisch diverse werkomgeving: historische context en hedendaagse spanningen

Iris de Kleine

In de vorige paragraaf hebben wij uitgelegd wat *Yu di Kòrsou* inhoudt volgens academici (Allen & Guadeloupe 2016) en hoe het sterk in verbinding staat met mogelijkheden om anderen uit te sluiten. In deze paragraaf zal verder uitgeweid worden over de historische context waarbinnen *Yu di Kòrsou* tot stand is gekomen en op welke manier dit heden ten dage leidt tot spanningen binnen de samenwerking tussen Europese Nederlanders en Curaçaoënaars werkzaam binnen politie en justitie op Curaçao.

Bachelorscriptie *Partners in Crime*

Vanaf 10 oktober 2010 is Curaçao een zelfstandig land binnen het Koninkrijk der Nederlanden. Dit houdt in dat Curaçao verantwoordelijk is voor een eigen regering en rechtshandhaving (Rijksoverheid, z.d.). Vóór de ontbinding op 10-10-10 waren er al rapporten opgesteld die wezen op fraude, corruptie en onbehoorlijk bestuur op het eiland (Schotborgh-van de Ven 2009, 85). Na 10 oktober is deze negatieve tendens nog te zien en bovendien zeer actueel: op 27 november 2018 is Gerrit Schotte, oud-premier van Curaçao, bijvoorbeeld definitief veroordeeld voor corruptie en witwassen (De Rechtspraak, 2018). Dergelijke bewijzen van onbehoorlijk bestuur hebben ertoe geleid dat Nederland zich genoodzaakt voelde om een rol in te nemen in onder andere de rechtshandhaving op Curaçao.

Op dit moment heeft het eiland ongeveer honderdvijftigduizend inwoners van wie twee procent Europese Nederlander is. Een groot deel hiervan zijn *expats*⁶ die samen met de Curaçaoënaars werken aan een zo veilig mogelijk Curaçao (Heijes 2010, 659). In hoofdstuk 3 weiden wij verder uit over de specifieke ontwikkeling van deze aanwezigheid van Europese Nederlanders, evenals de precieze functie van de Europese Nederlanders in dienst van de Nederlandse overheid op het eiland.

De Europese Nederlanders en de Curaçaoënaars die werkzaam zijn binnen politie of justitie hebben een gemeenschappelijk doel; het streven naar vergroting van de veiligheid van Curaçao. Heijes (2007; 2010) heeft echter geschreven dat deze werkzaamheden moeizaam gaan. Hij heeft onderzoek gedaan naar machtsdynamieken tussen ‘Europese Nederlanders’ en ‘Afrikaanse-Curaçaoënaars’ binnen de politie. De focus van Heijes binnen dit onderzoek ligt op de cross-culturele perceptie binnen deze samenwerking. Hij stelt dat - tot de emancipatie in 1863 - de elite op Curaçao bestond uit blanke Nederlanders en dat de Afrikaanse slaven de laagste positie toegeschreven kregen. Heijes beargumenteert dat dit verschil in machtspositie nog altijd zijn doorwerking heeft in de hedendaagse Curaçaoëse samenleving: het verleden van de slavernij is van generatie op generatie overgedragen en op deze manier geïnternaliseerd door de Curaçaoënaars. Op basis van deze literatuur kan de verwachting gesteld worden dat deze internalisatie nog altijd een doorwerking heeft in de manier waarop blanke Nederlanders bejegend worden op Curaçao.

---

⁶ Onder *expats* verstaan wij een persoon die tijdelijk in een land verblijft met een andere cultuur dan waarmee hij is opgegroeid, meestal voor werkdoeleinden.

Bachelorscriptie *Partners in Crime*

Daarnaast wordt de Nederlandse taal - in tegenstelling tot het Papiaments⁷- nog altijd gebruikt binnen justitie en het schoolsysteem, en neemt het kleine percentage Europese Nederlanders op het eiland een groot gedeelte van de ‘hogere’ posities in (Heijes 2010, 255-260). De frustratie die dit verschil in machtsposities met zich meebrengt, speelt volgens Heijes een rol in de samenwerking binnen de politie waar het vertrouwen in collega’s één van de belangrijkste onderdelen is voor een soepele samenwerking. Hij benoemt echter meermaals dat er binnen deze organisatie juist een hoge mate van onderling wantrouwen is (Heijes 2010, 660-665). Dit wantrouwen en het wij-zij denken is te verklaren aan de hand van de *social identity theory*:

“[...] a social group is a collection of individuals who see themselves as members of the same social category. Accordingly, social identity can derive from a variety of group memberships, including those based on race, gender, and occupation. [...] social identity refers to how they view the social groups to which they belong” (Luthanen 1992, 302).

Zoals in paragraaf 2.3 is uitgelegd, heeft internalisatie van het koloniale verleden geresulteerd in het concept *Yu di Kòrsou*. Deze sociale identiteit heeft volgens de literatuur een *otherend* effect op degenen die per definitie niet tot deze ‘Kinderen van Curaçao’ behoren.

De artikelen die Heijes heeft geschreven over de samenwerking tussen Curaçaoënaars en Europese Nederlanders binnen de politie zijn een goede basis voor het theoretisch kader. Echter, de focus van deze artikelen ligt enkel op de beleving van de Curaçaoënaars, waarbij deze beleving niet vergeleken wordt met die van de Europees Nederlandse politie- of justitiemedewerkers waar wij ons onderzoek ook op focussen. Heijes concludeert dat de dominante houding van de Europese Nederlanders vaak als gevolg heeft dat de Curaçaoëse collega zich aanpast aan een werkwijze die zij beschrijven als assertief (2007, 557). Wij hebben ons in dit onderzoek daarom gefocust op zowel de beleving van de Curaçaoënaar als die van de Europese Nederlanders die op Curaçao werkzaam zijn en nemen tevens mee op welke manier een concept als *Yu di Kòrsou* invloed heeft op hun werkervaring. Door deze aanpak hebben wij een holistisch beeld van de samenwerking tussen beide populaties gekregen en een aanvulling kunnen bieden op de bestaande theorie.

⁷ We gebruiken in dit onderzoek de Nederlandse term voor de taal die gesproken wordt op Curaçao: Papiaments.

3. Context op Curaçao

Iris de Kleine

In dit hoofdstuk gaan we in op de historische en huidige situatie op Curaçao met betrekking tot de afhankelijkheidsrelatie tussen Nederland en Curaçao. Om een goede indruk van onze onderzoeksomgeving te krijgen, bespreken we in paragraaf 3.1 belangrijke historische gebeurtenissen en tijdperken. In paragraaf 3.2 geven we een beschrijving van de relevante locaties binnen ons onderzoek, zoals politiebureaus, het Recherche Samenwerkingsteam en de locatie van het OM op Curaçao.

3.1 Historische context

Kate van Tuil

Het is van belang om de historische context waarin nationale identiteitsformatie op Curaçao heeft plaatsgevonden uiteen te zetten omdat, zoals eerder beschreven in het theoretische gedeelte, dit verleden invloed heeft op de hedendaagse identificatie op het eiland (Allen 2010). De identificatie van de lokale werknemer binnen de politie en justitie is van cruciaal belang voor het verloop van de samenwerking met de Europese Nederlander die naar Curaçao uit wordt gezonden. Hiernaast heeft het slavernijverleden ook enkele sentimenten ten opzichte van de Europese Nederlanders met zich meegebracht die de samenwerking ook kunnen beïnvloeden. Het historische verleden van Curaçao kan globaal opgedeeld worden in drie tijdperken: het koloniale tijdperk (1634-1915), het Shell tijdperk (1915-1969) en het postindustriële tijdperk (1969-heden) (Roe, 2016).

Het startpunt van de band tussen Curaçao en Nederland kan teruggeleid worden naar 1634 toen Curaçao in Nederlandse handen viel. Door haar strategische positie en natuurlijke havens, ontwikkelde Curaçao zich tot een handelspost. Het werd de centrale plek waarvandaan slaven onder leiding van de West Indische Compagnie (WIC) werden verhandeld naar omliggende gebieden. In 1863 werd de slavernij afgeschaft. In de Nederlandse kolonie waren Nederlandse cultuur, normen, waarden en taal de norm (Roe 2016). Deze werden geassocieerd met de superieure status van de elite. Deze Nederlandse culturele én ideologische overheersing heeft zich volgens Cheng-Hennep (*in* Vrolijk 2009, 13) vertaald in een gevoel van minderwaardigheid bij de bevolking. Jerry, een historicus gespecialiseerd in het slavernijverleden, is het hiermee eens en

Bachelorscriptie *Partners in Crime*

stelt dat de effecten van de overheersing nog altijd terug te vinden zijn in de manier waarop de Curaçaoënaar in het leven staat⁸.

In 1915 bouwde de *Royal Dutch Shell*, gesteund door de koloniale overheid, een olieraffinaderij op Curaçao waardoor Curaçao in een kapitalistische en geïndustrialiseerde samenleving veranderde (Broek *in* Roe 2016). Door de komst van de raffinaderij veranderde de samenleving: er kwam meer werkgelegenheid en er werden woningen gebouwd voor werknemers. Door de impact van *Shell* op de samenstelling van de Curaçaoese samenleving en het feit dat Europees Nederlandse immigranten geen Papiaments spraken, werd de status van Nederlandse taal en cultuur belangrijker. Het Nederlands bestuur verbood Papiaments en de taal werd verbannen uit het onderwijs.

De komst van *Shell* die tevens leidde tot een toename van meer dan honderdduizend inwoners heeft bijgedragen aan de diversiteit van de Curaçaoese samenleving. Deze diversiteit en het feit dat Curaçao in 1954 onderdeel werd van de Nederlandse Antillen, heeft bijgedragen aan een versterking van nationalistische gevoelens van ‘echte Curaçaoënaars’ die zich wilden onderscheiden van buitenstaanders. Tijdens het *Shell*-tijdperk ging de marginalisatie van de zwarte lagere klasse die het koloniale tijdperk karakteriseerde nog steeds door. Op 30 mei 1969 bereikte deze onrust een hoogtepunt: “*Centuries of pent up emotions over colonial oppression, economic marginalization and racial inequality erupted*” (Roe 2016, 107). Een vakbondstaking veranderde in een gewelddadige opstand die een brand in Willemstad veroorzaakte. Door inzet van Nederlandse militairen was de situatie dezelfde dag nog onder controle. Deze dag wordt gezien als de begin van een nieuw tijdperk (Vrolijk 2009, 31).

3.2 Politie en justitie op Curaçao

Iris de Kleine

Curaçao is een klein eiland met ongeveer honderdvijftigduizend inwoners. De officiële taal van het eiland is Nederlands, echter de voertaal is Papiaments. Curaçao was tot 2010 onderdeel van de Nederlandse Antillen samen met Aruba, Bonaire, Sint Maarten, Sint-Eustatius en Saba. Sinds 2010 is het eiland een autonome staat binnen het Koninkrijk der Nederlanden. Ondanks deze autonome status heeft Nederland nog wel de leiding over het buitenlands bestuur van het eiland. Om die reden zijn er Europese Nederlanders aanwezig op het eiland die werkzaam zijn voor de politie en

---

⁸ Interview Jerry, 26-02-2019.

Bachelorscriptie *Partners in Crime*

justitie. Zij houden zich met ondersteunende taken op het gebied van de bestrijding van (grensoverschrijdende) criminaliteit samen met de lokale politie en Kustwacht (Rijksoverheid, z.d.).

Sinds de ontmanteling van de Nederlandse Antillen op 10 oktober 2010 is Curaçao verantwoordelijk voor eigen regering en rechtshandhaving. Curaçao kwam echter in de problemen op justitieel en financieel gebied door wanbeleid en corruptie. Deze problemen resulteerde in het feit dat Nederland heden ten dage nog een zekere vorm van gezag heeft (Schotborgh-van de Ven 2009, 85). De samenwerking tussen Curaçao en Nederland is vastgelegd in het *Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden*, waarin gesteld wordt dat Curaçao Nederland om hulp kan vragen op het gebied van justitie en Defensie. Over de gemeenschappelijke voorziening politie wordt in Artikel 20 (Wettenbank, 2010) het volgende gezegd:

1. Er is een gemeenschappelijke voorziening politie van Curaçao, Sint Maarten en Nederland.
2. Door middel van de gemeenschappelijke voorziening politie worden ambtenaren van politie, materieel en middelen beschikbaar gesteld aan de korpsen voor de uitvoering van in ieder geval de onderzoeken, bedoeld in artikel 8, eerste lid, onder a tot en met c, overeenkomstig de daartoe in het jaarplan, bedoeld in artikel 32, gemaakte afspraken.
3. In onderling overleg tussen Onze Ministers kunnen andere politietaken dan bedoeld in het tweede lid worden verricht door ambtenaren van politie die beschikbaar worden gesteld door middel van de gemeenschappelijke voorziening politie.
4. De ambtenaren die op grond van het derde lid beschikbaar zijn gesteld aan een politiekorps worden in de desbetreffende onderdelen van dat korps te werk gesteld.

Op het eiland bevindt zich lokale politie: het Korps Politie Curaçao. Het hoofdbureau is gevestigd in Willemstad. Daarnaast zijn er vijf kleinere wijkbureaus. Deze bureaus zijn ook allemaal gevestigd in Willemstad in de volgende wijken: Rio Canario, Punda, Otrobanda, Baber en Montaña. Er zijn geen cijfers vindbaar over de aantallen Curaçaoënaars en Europese Nederlanders die er ongeveer op deze politiebureaus werken. Dit kan verklaard worden doordat de politie op Curaçao autonoom is en in die zin los staat van het Nederlands bestuur.

Een overkoepelende organisatie die samenwerkt met het Korps Politie Curaçao is het Recherche Samenwerkingsteam (RST). Dit team is een samenwerkingsverband binnen het Koninkrijk der Nederlanden dat verantwoordelijk is voor de bestrijding van zware en

Bachelorscriptie *Partners in Crime*

georganiseerde (grensoverschrijdende) criminaliteit. Binnen het RST zijn rechercheurs werkzaam uit zowel de korpsen van de Nederlandse Caribische eilanden als rechercheurs die vanuit Nederland zijn uitgezonden. Het RST houdt zich bezig met onder andere moord, ambtelijke corruptie en witwassen. Uit het jaarverslag van het RST uit 2017 blijkt dat er van de in totaal 43 rechercheurs die werkzaam waren op Curaçao dertig uitgezonden waren vanuit Nederland (Vis 2017). Binnen het RST wordt er gewerkt op basis van *twinning*: het koppelen van een rechercheur van één van de eilandskorpsen aan een rechercheur die is uitgezonden vanuit Nederland. Op deze wijze wordt diversiteit binnen het RST optimaal benut (RST, z.d.-a).

Het Antilliaans Dagblad heeft gesproken met korpschef Curaçao Mauricio Sambo die stelt dat het functioneren van het RST niet optimaal is door verschillende gezagslijnen en beheerslijnen. Dit is ondanks het gezamenlijke doel van criminaliteitsbestrijding. Volgens hem is het van belang dat er constant helderheid is over de precieze taak van het RST. Het KPC en RST werken volgens Sambo te veel langs elkaar heen (Antilliaans Dagblad, 2018). Om deze reden is het RST bezig met een reorganisatie (RST 2.0) waarbij onder andere tactische en financiële rechercheurs, evenals dossiervormers gericht geplaatst worden binnen het KPC om zo de ondersteuning te verlenen die het KPC nodig heeft (RST, z.d.-b). Hierbij is het van groot belang om deze expats zo goed mogelijk voor te bereiden op hun nieuwe baan aangezien hun houding invloed kan hebben op de band tussen Nederland en Curaçao.

Het Openbaar Ministerie (OM) op Curaçao is gevestigd in Willemstad, in een gebouw dat ook wel 'de Tempel' wordt genoemd. Naast de Tempel ligt het huis van de Procureur-Generaal. Curaçao werkt op justitieel gebied nauw samen met enkele van de andere eilanden: Curaçao, Sint Maarten en de BES hebben elk een eigen OM met elk een parket in eerste aanleg onder leiding van een hoofdofficier van justitie. Daarnaast staat aan het hoofd van deze parketten één Procureur-Generaal (Openbaar Ministerie, z.d.). Binnen het OM op Curaçao is de verdeling met betrekking tot werknemers ongeveer evenredig: op Curaçao is er sprake van een tekort aan Officieren van Justitie, evenals beleidsmedewerkers. Deze worden daarom vaak op expat-basis vanuit Nederland naar Curaçao gehaald.

Samenvattend kunnen we stellen dat er tussen Nederland en Curaçao op verschillende gebieden samenwerking plaatsvindt. Nederlandse politie, materieel en middelen kunnen ingezet worden voor de bestrijding van grensoverschrijdende criminaliteit, misdaden en interregionale en internationale verzoeken tot rechtshulp met betrekking tot strafbare feiten op Curaçao. De

Bachelorscriptie *Partners in Crime*

Nederlandse politieagenten werken binnen Curaçaose politiebureaus samen met Curaçaose politieagenten. Hiernaast wordt er tussen Europese Nederlanders en Curaçaoënaars samengewerkt binnen de RST, waarbinnen vooral gefocust wordt op grensoverschrijdende criminaliteit.

4. “Je hart ligt hier, dus jij mag ook *Yu di Kòrsou* zijn⁹”

Iris de Kleine en Kate van Tuil

Een onderdeel van identiteitsvorming op Curaçao is het concept *Yu di Kòrsou* (Allen en Guadeloupe 2016, 117). Dit concept wordt gebruikt als nationale identiteitsaanduiding en gaat gepaard met in- en uitsluiting. De volgende definitie, zoals beschreven in ons theoretisch kader, wordt gebruikt door de overheid op Curaçao:

“A Yu-di-Kòrsou is someone who lives in Curaçao or abroad, and who fits the following criteria. He/she speaks and understands Papiamentu. He/she is willing to work to advance Curaçao. He/she can declare to the world that he is a Yu-di-Kòrsou and accepts his/her culture and history without any shame. He/she accepts and adheres to Curaçao’s multicultural situation, and accepts cultural diversity. He/she does not consider cultural elements of his/her ethnic group to be Curaçao’s culture, but he/she considers them as part of Curaçao’s culture. He/she accepts that Afrocuracaoan elements dominate the majority part of Curaçaoan culture.” (Rosalia 2001, 10).

In het veld zagen we een discrepantie tussen enerzijds de manier waarop de literatuur het concept vooral als verbonden met het verleden beschreef en anderzijds de manier waarop onze participanten het concept zagen. In dit hoofdstuk maken wij een koppeling tussen de literatuur zoals beschreven in het theoretisch kader en de empirie en laten we zien dat onze data afwijken van deze literatuur. Door deze discrepantie met de literatuur hebben wij ervoor gekozen om onze informanten direct te vragen naar de omschrijving die zij als meest passend zagen voor *Yu di Kòrsou*, evenals wat het concept voor hen zelf betekent. In dit hoofdstuk zullen wij in paragraaf 3.1 uiteenzetten hoe de Curaçaoënaar werkzaam binnen de politie en justitie op Curaçao het concept ziet. Paragraaf 3.2 focust zich op de manier waarop de Europese Nederlander in deze instellingen betekenis geeft aan *Yu di Kòrsou*. In de conclusie zetten wij deze twee visies tegenover elkaar en beschrijven wij hoe ze overeenkomen of verschillen. In dit hoofdstuk maken wij een

---

⁹ Interview Michelle, 14-02-2019.

onderscheid tussen een omschrijving van het begrip *Yu di Kòrsou* op basis van gevoel en een omschrijving op basis van afkomst¹⁰.

4.1 Yu Di Kòrsou vanuit de Curaçaoënaar

Iris de Kleine

Na het lezen van literatuur over *Yu di Kòrsou* was de verwachting dat de Curaçaoëse onderzoeksparticipanten over het algemeen niet bekend zouden zijn met het concept en enkel Curaçaoënaars die zich actief bezighouden met politiek en in- en uitsluitingsmechanismen dit begrip aan me uit zouden kunnen leggen. Deze aanname bleek echter incorrect. Het concept *Yu di Kòrsou* is compleet geïntegreerd in de samenleving van Curaçao. Een groot gedeelte van de tijd hoefde het onderwerp in de interviews niet eens genoemd te worden, maar kwamen de Curaçaoëse onderzoeksparticipanten er zelf al mee. Bovendien vertelde Rose¹¹ - een van de informanten - dat er in de jaren zeventig een soort ‘hype’ was waarbij men T-shirts en petten droeg met “YdK”¹² als opdruk. Deze kledij wordt overigens nog verkocht.

Wanneer verder werd gevraagd naar de manier waarop een *Yu di Kòrsou* omschreven kan worden, benoemden alle onderzoeksparticipanten allereerst de “afkomstomschrijving”: een *Yu di Kòrsou* is iemand die op Curaçao geboren is - het betekent immers letterlijk “kind van Curaçao”, een Curaçaoënaar. In de meeste gevallen werd deze definitie echter genuanceerd en werd de gevoelsomschrijving van het concept gegeven: een *Yu di Kòrsou* is iemand, ongeacht achtergrond, die het beste voor heeft met Curaçao en zich daarvoor inzet. Het wordt ook weleens een *Yu di Kòrsou di Corazon* genoemd: een kind van Curaçao in het hart. Dit houdt dus in dat ook de Europese Nederlanders die op het eiland komen werken, gezien kunnen worden als *Yu di Kòrsou*.

Hier is er een duidelijke discrepantie met de literatuur te zien. De verwachting was dat het concept vooral een uitsluitend effect zou hebben op de Europese Nederlanders. Echter, bij de vraag of een niet-Curaçaoënaar ook een *Yu di Kòrsou* zou kunnen zijn, werd dit vooral aangemoedigd:

---

¹⁰ De omschrijving op basis van gevoel benadrukt het subjectieve karakter van *Yu di Kòrsou* en gaat gepaard met gevoelens van trots, liefde voor Curaçao en welzijn van het eiland op de eerste plaats hebben staan, waarbij de omschrijving op basis van afkomst de nadruk legt op geboorteplaats als voorwaarde om een *Yu di Kòrsou* te kunnen zijn.

¹¹ Interview Rose 22-03-2019.

¹² YdK werd gebruikt als afkorting voor Yu di Kòrsou en in de jaren ‘70 veel afgedrukt op kleding en accessoires.

“Ja, als hij zich aanpast aan de gedragingen, gedragsregels en dergelijke van de Curaçaoënaars, de wijze waarop wij omgaan... denk ik dat hij of zij geen problemen zal hebben. Je moet je gewoon aanpassen aan de echte *Yu Kòrsou*, en op een gegeven moment word je automatisch als *Yu di Kòrsou* geaccepteerd.”¹³

Het concept wordt wel uitsluitend gebruikt, maar vooral door de eigen bevolking:

“Ik heb een beetje een haat-liefdeverhouding met het concept *Yu di Kòrsou* omdat veel mensen er misbruik van maken. Die het gebruiken om te discrimineren, dat het alleen voor de donkere Curaçaoënaar is. Dan denk ik: en wat heb jij betekent voor het land. Zolang jij een uitkerinkje loopt te trekken, of je met criminele bezigheden betreft? Nee. absoluut niet.”¹⁴

Daarnaast wordt binnen de onderzoekspopulatie het begrip niet gebruikt op de werkvloer. De scheiding die er te zien is, is op basis van het zijn van een Curaçaoënaar of een Europese Nederlanders, niet het wel of niet behoren tot de *Yu di Kòrsou*.

In het theoretisch kader wordt beschreven hoe het wel of niet behoren tot de *Yu di Kòrsou* verbonden is aan enkele eisen: de persoon moet Papiaments spreken en bijdragen aan de ontwikkeling van Curaçao: ook moet de persoon niet schuwen zich vol trots een kind van Curaçao te noemen. Dit is enigszins in overeenstemming met hetgeen in het veld te zien was: het is belangrijker dat iemand *probeert* om zich aan te passen aan de Curaçaoïese manier van leven en iets probeert bij te dragen, dan dat het een vereiste is. De *goodwill* staat veel hoger in het vaandel dan het daadwerkelijk kunnen.

Daarnaast is er een discrepantie met de literatuur te zien gezien het feit dat het zijn van een *Yu di Kòrsou* geen enkele keer expliciet door de lokale onderzoeksparticipanten is gelinkt aan het slavernijverleden. Tevens speelt het begrip geen grote rol op de werkvloer zoals Heijes (2010) beschrijft. Hij stelt dat de sociale identiteit onder invloed van het slavernijverleden en *Yu di Kòrsou* een *otherend* effect heeft op degenen die per definitie niet tot deze “Kinderen van Curaçao” kunnen horen. Dit staat dus in schril contrast met de manier waarop Europese Nederlanders op de

---

¹³ Interview Jack 26-03-2019.

¹⁴ Interview Hannah en Lotte 20-02-2019.

werkvloer bejegend worden. Bovendien kan *Yu di Kòrsou* onzes inziens niet als een zwart-wit begrip gezien worden omdat de omschrijving persoonsafhankelijk en fluïde is.

De algemene strekking die uit de interviews met lokale onderzoeksparticipanten naar voren is gekomen, is dat ambtenaren afkomstig uit het Caribisch deel van het Nederlandse Koninkrijk in dienst van de politie en justitie zeker bekend zijn met het concept *Yu di Kòrsou*. Wanneer de onderzoeksparticipanten gevraagd werd het begrip te omschrijven, gaven zij een afkomstomschrijving, maar elke participant gaf aan dat vooral de gevoelsomschrijving in het dagelijks leven toegepast wordt.

Waar de literatuur het concept *Yu di Kòrsou* benadert als een uitsluitingsmechanisme (Heijes 2010), hebben wij gezien dat de lokale ambtenaren het concept vooral als insluitend tegenover Europese Nederlanders zien. Dit is in overeenkomst met de overheidsdefinitie van *Yu di Kòrsou*. In paragraaf 4.2 beschrijven we de visie van Europese Nederlanders op het concept en wordt deze overheidsdefinitie verder uitgewerkt.

4.2 Yu Di Kòrsou vanuit de Europese Nederlanders

Kate van Tuil

Tijdens ons veldwerk is duidelijk geworden dat er veel onduidelijkheid is onder Europese Nederlanders over de vraag “wie een *Yu di Kòrsou* is”, omdat het geen zwart-wit begrip is (Rosalia in Allen & Guadeloupe 2016). *Yu di Kòrsou* gaat over identificatie en zoals benoemd in de literatuur wordt identiteitsvorming binnen antropologie gezien als veranderlijk: afhankelijk van de sociale en culturele omgeving van een individu (Lakoff 1987 in Cohen 2000, 21). Iemand kan door één persoon geïdentificeerd worden als een *Yu di Kòrsou*, en door de ander niet. Een van mijn participanten, Stef merkt dit ook op:

“Ja, ik zou mezelf nooit zo [Yu di Kòrsou] noemen. Misschien als iemand mij dat gunt. Dan mag hij mij zo noemen, maar ik weet niet of iemand anders het mij zou gunnen. Hij kent mij niet. Voor hem ben ik gewoon... Ben je hier geboren? Nee, oké: Makamba.”^{15 16}

---

¹⁵ Makamba is een term waarmee verwezen wordt naar blanke Europese-Nederlands.

¹⁶ Interview Stef, 11-03-2019.

Bachelorscriptie *Partners in Crime*

Zoals ook in bovenstaande quote duidelijk wordt, wordt de term *Yu di Kòrsou* in verschillende contexten en op verschillende manieren gebruikt afhankelijk van de persoon. Uit de interviews is een eenduidig beeld naar voren gekomen waaruit blijkt dat Europese Nederlanders het concept kennen, maar zich er niet mee identificeren. Ik zal hier in de komende alinea's over uitweiden.

Na twee semigestructureerde en acht open interviews met Europese Nederlanders die zich hebben gevestigd op het eiland of die voor een tijdelijke periode zijn uitgezonden naar Curaçao om te werken bij het Openbaar Ministerie (OM), de politie en het Recherche Samenwerkingsteam (RST), is er echter wel een eenduidig beeld naar voren gekomen over het gevoel dat Europese Nederlanders hebben wanneer ze het concept *Yu di Kòrsou* beschrijven. De beantwoording van deze deelvraag kan dus opgedeeld worden in twee aspecten. Allereerst zal ik ingaan op de vraag of de participant zichzelf identificeert als een *Yu di Kòrsou*. En ten tweede zal duidelijk worden hoe de participanten een *Yu di Kòrsou* omschrijven. Zoals zal blijken uit de komende alinea's gaan deze twee aspecten hand in hand.

Uit gesprekken met participanten blijkt dat identificatie als *Yu di Kòrsou* voor veel Europese Nederlanders niet voelt als juist. Ondanks dat *Yu di Kòrsou* heterogeniteit en inclusiviteit van de samenleving benadrukt, wordt dit gevoel niet gedeeld door Europees Nederlandse participanten. Het concept gaat gepaard met trots, emotie en gevoelens van *belonging*. Een van de redenen die meermaals genoemd is voor het afhouden van de identificatie als *Yu di Kòrsou* is het feit dat blanke Nederlanders volgens participanten in eerste instantie door anderen niet gezien worden als *Yu di Kòrsou*. Afkomst of etniciteit wordt door Europese Nederlanders dus genoemd als een voorwaarde voor het zijn van een *Yu di Kòrsou*. Dit is echter geen voorwaarde volgens de door de overheid gegeven definitie van het concept. Toch hebben Europese Nederlanders het gevoel dat ze gezien worden als buitenstaanders. Europese Nederlanders zijn dus terughoudend om zichzelf als *Yu di Kòrsou* te identificeren. Een voorwaarde zoals genoemd in de definitie van het concept en die hierdoor teniet wordt gedaan, is een gevoel van trots. Zoals uit de definitie blijkt, dient een individu trots te zijn op zijn of haar identificatie als *Yu di Kòrsou*. Participanten hebben niet het gevoel dat ze die trotsheid mogen hebben en uiten omdat Europese Nederlanders de ervaring delen dat ze worden gezien als buitenstaanders en het idee hebben dat ze eerst moeten laten zien dat ze investeren in de Curaçaose samenleving. In hoofdstuk 6 wordt dit nader uitgelegd.

Het feit dat Europese Nederlanders zichzelf niet snel zullen identificeren als *Yu di Kòrsou* kan verklaard worden door hun omschrijving van het concept. Zo komt er een duidelijke

Bachelorscriptie *Partners in Crime*

omschrijving naar voren van *Yu di Kòrsou* die gedeeld lijkt te worden door alle participanten. Enkele omschrijvingen die gegeven werden door de participanten zijn als volgt: ‘*landskind*’¹⁷, ‘*de echte Curaçaoënaar*’¹⁸ en ‘*iemand die hier geboren en getogen is*’¹⁹. Alle Europees Nederlandse informanten noemen dus vooral het belang om geboren te zijn op Curaçao als voorwaarde voor het zijn van een *Yu di Kòrsou*. Dit kan verklaard worden aan de hand van de letterlijke vertaling van het concept: ‘Kind van Curaçao’. Alle participanten stellen daarom dat nationaliteit een vereiste is. Echter, in de definitie die de overheid gebruikt van het concept *Yu di Kòrsou* worden vooral elementen als taal, bijdrage aan de samenleving en zelf identificatie als *Yu di Kòrsou* genoemd als voorwaarden (Allen 2010, 117). Deze definitie die de overheid gebruikt komt dus vooral overeen met de gevoelsomschrijving van het concept waarbij ideologie belangrijker is dan afkomst. Dit is dus tegenstrijdig met de omschrijving op basis van afkomst zoals gegeven door Europees Nederlandse participanten. Het gebruik van *Yu di Kòrsou* wordt in de ogen van participanten wel bepaald door grenzen hoewel dit in het alledaags gebruik niet het geval hoeft te zijn aangezien burgerschap of legale immigratie status geen onderdeel zijn van de hedendaagse omschrijving. *Yu di Kòrsou* is een insluitende categorie waar Europese Nederlanders ook tot zouden kunnen toetreden. Opvallend is het feit dat Europese Nederlanders taal niet benoemen als een aspect van *Yu di Kòrsou*, hoewel Papiaments juist een van de elementen is van de nationale identiteit (Roe 2016, 42).

Ondanks dat veel participanten de taal spreken en bijdragen aan de samenleving door hun werkzaamheden en interesse in de cultuur is het voornamelijk het feit dat ze zichzelf niet identificeren als *Yu di Kòrsou* hetgeen dat ervoor zorgt dat ze geen *Yu di Kòrsou* zijn. Tot slot kan geconcludeerd worden dat er discrepantie blijkt te zitten tussen de culturele invulling van het concept die overeenkomt met de gevoelsomschrijving (bijdragen aan het land, investeren in de lokale cultuur) en de afkomstomschrijving (geboren op Curaçao) aan het wel of niet zijn of gezien worden als een *Yu di Kòrsou*.

---

¹⁷ Interview Michelle, 14-02-2019.

¹⁸ Interview Stef, 11-03-2019.

¹⁹ Suus, 19-03-2019.

4.3 Conclusie

Uit de empirie blijkt dat *Yu di Kòrsou* een lastig concept is om af te bakenen omdat er geen eenduidigheid is over wie er wel of niet bij hoort. Er komen twee duidelijke visies op het concept naar voren op het concept *Yu di Kòrsou*: waar de Curaçaose collega's het begrip omschrijven vanuit gevoel, zien de Europese Nederlanders afkomst als een onderscheidende voorwaarde voor identificatie met het concept. In de literatuur komt deze scheiding ook terug. Alhoewel de officiële definitie van het concept heterogeniteit en inclusiviteit propageert, blijkt dit in de praktijk anders ervaren te worden. Derhalve kunnen wij concluderen dat zowel Europees Nederlandse als Curaçaose participanten bekend zijn met het concept *Yu di Kòrsou*, maar hier een andere betekenis aan toeschrijven. Desalniettemin zien beide onderzoekspopulaties het als een eervolle toeschrijving. Met de data die wij vergaard hebben betreffende dit concept leggen wij een basis om identiteitsvorming op Curaçao te kunnen begrijpen.

5. “Alles wat op Curaçao gebeurt, is gebaseerd op vertrouwen en wantrouwen”²⁰

Iris de Kleine

Dit hoofdstuk bespreekt de ervaringen van lokale ambtenaren werkzaam binnen de politie en justitie op Curaçao met de concepten *othering* en *sameness*. Hierbij staat de identificatie van de Curaçaoënaar centraal, waar in paragraaf 5.1 op in wordt gegaan. In deze paragraaf wordt de manier waarop het koloniale verleden invloed heeft gehad op deze identificatie uiteengezet. Ook worden hier normen en waarden en houding van de Curaçaoënaar inzake identificatie, omgangsvormen op Curaçao en de houding tegenover de Europese Nederlanders besproken, evenals hoe dit frictie op kan leveren in de omgang met de Europese Nederlanders. Paragraaf 5.2 gaat dieper in op de dynamieken op de werkvloer, waarin de heersende hiërarchie en functies en taken binnen het KPC, RST en OM uiteengezet worden. Hiernaast worden essentiële factoren genoemd voor een vruchtbare samenwerking met Europees Nederlandse collega's volgens de lokale onderzoeksparticipanten.

5.1 Identificatie vanuit de Curaçaoënaar

“Wij schreeuwen voordat we door hebben voordat we hebben waarover we moeten schreeuwen. [...] We schreeuwen omdat we bloed zien, maar of het ons bloed is, weten we ook niet. Maar we schreeuwen maar alvast. We houden die alarmbel ingedrukt.”²¹

5.1.1 Persoonlijke identificatie

Om een duidelijk beeld van de ervaring van de Curaçaoënaars werkzaam binnen de politie en justitie op Curaçao te kunnen krijgen, is het van groot belang om duidelijk te hebben op welke manier de participant zich identificeert, evenals wat er bij een identificatie als “Curaçaoënaar” komt kijken. Aspecten van de Curaçaoëse identiteit die mij door mijn participanten uit zijn gelegd, zijn de volgende: de Curaçaoënaar heeft snel het gevoel tot een minderheid te behoren,

---

²⁰ Groeps gesprek Henk-Jan en Fons, 07-03-2019

²¹ Interview Hannah en Lotte, 20-02-2019

Bachelorscriptie *Partners in Crime*

voortkomend uit het koloniale verleden. Dit is onder andere goed terug te zien in de quote die aan het begin van deze paragraaf gebruikt is. De Curaçaoënaar is zich constant bewust van het verleden en de implicaties die dit met zich mee heeft gebracht. Dit heeft nog altijd doorwerking in de manier waarop de Curaçaoënaar zichzelf heden ten dage houding geeft. Daarnaast is er sprake van enkele gestigmatiseerde karaktereigenschappen van de Curaçaoënaar die de samenwerking met de Europese Nederlanders bemoeilijken: volgens Henk-Jan²², een van mijn onderzoeksparticipanten is de Curaçaoënaar bijvoorbeeld bang om onderdrukt te worden, dwingt deze autoriteit af door agressie, heeft de Curaçaoënaar moeite met het incasseren van opbouwend bedoelde feedback, en reageert deze over het algemeen vanuit emotie. Volgens mijn onderzoekspopulatie speelt trots voor het eiland ook een grote rol: het schort in middelen en mogelijkheden. Dit dwingt de bevolking creatief te zijn met de middelen die er wél zijn. Daarnaast is mij door Rose²³ verteld dat in de opvoeding veel waarde wordt gehecht aan enkele omgangsvormen en sociale regels: zoals constant beleefd zijn, dienstbaar zijn, je mening voor je houden en vooral niet ouderen tegenspreken.

De Curaçaoënaar lijkt misschien open door de emotionele houding die ze over het algemeen aannemen, echter is het van groot belang dat er eerst respect verdiend wordt, voordat een relatie opgebouwd kan worden. De tegenstrijdigheid van de schijnbare open houding van de Curaçaoënaar wordt ook beschreven in het proefschrift van Van der Dijs onder gedragspatronen van de Curaçaoënaar (2011). Hij stelt het volgende: “[...] *by being too considerate the person loses the ability to be upfront and then tend to beat around the bush. [This] indicates the often ‘contradictable’ picture of the Curaçaoan, created by its inherent ethnically diverse nature.*” Daarnaast kunnen relaties snel verstoord raken wanneer de Europese Nederlanders “op de tenen trapt”²⁴ van de Curaçaoënaar en deze beledigt. De Curaçaoënaar is vervolgens niet snel geneigd om dit te benoemen en bespreekbaar te maken, waardoor de relatie vaak voor langere tijd gevoelig is zonder dat de Europese Nederlanders weet waarom²⁵.

In mijn interviews met informanten die zich voor langere tijd in Nederland hebben gevestigd, viel mij op dat zij deze sociale regels en kernaspecten van de “algemene” Curaçaoese identiteit meer loslaten wanneer de participant een gedeelte van zijn of haar leven niet op Curaçao

---

²² Interview Henk-Jan, 04-02-2019

²³ Interview Rose 20-03-2019

²⁴ Interview Hannah en Lotte, 20-02-2019

²⁵ Interview Henk-Jan, 04-02-2019

heeft gewoond. Dit kan ook weer tot gevolg hebben dat zij moeite hebben met het terugkeren in de Curaçaose samenleving, aangezien ze gezien kunnen worden als *Makamba Pretu*, een zwarte Makamba, een Curaçaoënaar die te “vernederlandst” is. Taylor (2008, 85-86) beschrijft dat het “zijn” van een *Makamba Pretu* binnen het individu een tweestrijd kan veroorzaken:

“[This] is a derogatory term referring to someone who goes to Holland and comes back speaking too much Dutch and thinking he or she is above everyone else. The ability and willingness to speak Papiamentu is of great social importance in Curaçao, while at the same time, many think that their children’s education should be all in Dutch, so they can be successful in life. These contradictions exist not only within communities and families, but even within individuals.”

Niet alleen toont deze quote de tweestrijd aan die de *Makamba Pretu* ervaart, ook laat het de duale visie ten opzichte van Nederland zien: deels verbindt de Curaçaoënaar het Nederlands spreken en zijn met stigma’s die in de volgende paragraaf de zullen passeren, maar tegelijkertijd ziet men ook het belang van Nederlands in.

5.1.2 Frictie tussen Curaçaoënaars en Europese Nederlanders

Naast deze ingebede, gegeneraliseerde houding van de Curaçaoënaar, zijn er van weerszijden enkele stigma’s die de samenwerking bemoeilijken. Henk-Jan stelt bijvoorbeeld dat de Nederlanders, hoe goed deze ook in zijn of haar werk is, bij aankomst op Curaçao al 1-0 achter staat²⁶. Dit komt mede door het koloniale verleden, de expat-beurzen en het verschil in taal zoals in hoofdstuk 6 uitgebreid wordt beschreven. De Curaçaoënaar heeft ondertussen te maken met vooroordelen over corruptie en criminele neigingen.

Tussen de Europese Nederlanders en Curaçaoënaar is een hoge mate van onbegrip, mede door het feit dat het twee compleet verschillende culturen zijn die door de geschiedenis heden ten dage “elkaar moeten vinden” in de samenwerking. Dit is allesbehalve eenvoudig. Daarbij komt dat de Europese Nederlanders in de ogen van de Curaçaoënaar geneigd is om een alwetende, dominante houding aan te nemen terwijl de Curaçaose collega binnen de samenwerking juist behoefte heeft aan een ondersteunende houding van de Europese Nederlanders²⁷.

---

²⁶ Groepsinterview Henk-Jan en Fons, 07-03-2019.

²⁷ Groepsinterview Henk-Jan en Fons, 07-03-2019.

5.1.3 Historische vorming

Het slavernijverleden van Curaçao is daarnaast een essentiële factor in de huidige identificatie van de Curaçaoënaar. De trauma's die de zwarte mens toentertijd heeft opgelopen hebben een grote impact gehad op gedragspatronen, attitudes en denkwijzen van de mens. Vernedering was zowel op fysiek als psychologisch vlak, waardoor de slaaf gedehumaniseerd werd (Franklin et al., 2006). Dit vindt nog altijd zijn doorwerking in de huidige Curaçaoese samenleving aangezien deze trauma's generatie op generatie overgegeven zijn door middel van het *cultural archive*. Dit gegeven wordt beschreven in het artikel van Franklin et al.: “*Some scholars believe the legacy of trauma from slavery transcends generations, creating residual effects that are manifested in present behavior*” (2006, 15). Een historicus met wie ik heb gesproken, Jerry, wees mij op het feit dat ook de Europese Nederlanders invloed heeft ondervonden van dit cultureel archief waardoor in de tegenwoordige samenleving nog altijd vormen van de vroegere slaaf-meester verhouding terug te zien zijn: “Waar de Curaçaoënaar last heeft van een post-traumatic slave syndrome, ondervindt de Europese Nederlanders de gevolgen van een superioriteitscomplex.”²⁸

Uit interviews blijkt dat karaktereigenschappen van de Curaçaoënaar, de wederzijdse stigma's ten opzichte van “de ander”, en het koloniale verleden kunnen zorgen voor gevoelens van in- en uitsluiting op de werkvloer. Een voorbeeld van het ervaren van uitsluiting werd gegeven door een van mijn informanten, Jack, die stelde dat lokale collega's minder snel om hulp worden gevraagd binnen het TBO:

“Beneden zit, ik weet niet of jullie ervan weten, maar beneden zit TBO-team. Hun werkwijze is best wel ... beetje heimelijk. Ze betrekken slechts of nauwelijks andere collega's van het RST erbij, laat staan lokalen. Weetje. En op een gegeven moment, de wijze waarop zij te werk gingen... de lokalen zeker, die vonden dat niet leuk. Op een gegeven moment kwam dat naar voren, zeker gezien het feit dat er geen lokale mensen in de club zitten. De lokalen die vonden dat helemaal niet leuk. Tijdens een onderzoek hadden ze een beroep gedaan op een aantal collega's die hun moesten versterken. Op dat moment ontstond er een soort botsing. Het was niet zo direct, maar de lokalen hadden het gevoel dat zij buiten gehouden werden”²⁹.

---

²⁸ Interview Jerry, 26-02-2019.

²⁹ Interview Jack, 26-03-2019.

Essentieel in deze quote is het feit dat mijn informant aangeeft dat de bovengenoemde situatie op de werkvloer op zichzelf staand is en niet direct uitsluitend bedoeld was, maar dat het door de lokalen op de werkvloer wel zo op werd gevat. Dergelijke voorbeelden - zoals in dit geval het (onbewust) buitensluiten - heb ik vaker gehoord bij de lokale onderzoeksparticipanten met wie ik heb gesproken: ze beseffen zich dat de Nederlanders het niet uitsluitend of classificerend bedoelt, maar vanuit Curaçaose normen en waarden kunnen dergelijke acties wel als vervelend ervaren worden.

5.2 Op de werkvloer

5.2.1 Hiërarchie

Op de werkvloer op Curaçao is er sprake van een hoge mate van hiërarchie. Dit kan een uitsluitend effect hebben op werknemers die zich in de onderste lagen van deze hiërarchie bevinden. Bij het OM is deze hiërarchie gebaseerd op leeftijd, waar de “oude garde” het vooral voor het zeggen heeft en geen tegenspraak duldt van de “jongeren”³⁰. Dit is ook weer terug te leiden naar de beleefdheidsaspecten die hierboven genoemd zijn. Een van mijn informanten die in Nederland haar opleiding genoten had, benoemde deze structuren op de werkvloer van het OM en de mate waarin zij hier moeite mee had:

“Ik vond de collega’s echt niet prettig. Zeker de oudere collega’s. Werd eigenlijk gewoon gezegd je moet het doen zoals ik het zeg. Ik weet het beter want ik ben ouder. Dat gaat heel erg botsen want daar ben ik zelf niet van gediend. En ook gewoon niet open staan die eventueel anders zouden kunnen of mensen die ergens anders over denken... ja. Dat was echt de kloof tussen de oudere generatie, dus vijftig plus, en er kwamen veel jongeren binnen op dat moment. Dat heeft gigantisch gebotst. En dan heb je ook nog eens gestudeerd in Nederland, je bent net afgestudeerd enzo.. Hoe denk je dat je wat komt vertellen.”³¹

De enige vorm van *othering* die volgens mijn onderzoeksparticipanten ervaren wordt, is tussen de “vijftig-plus generatie” en de jongeren. Beide groepen bestaan uit zowel Europese Nederlanders als Curaçaoënaars. De ervaring van *othering* en *sameness* ligt derhalve binnen het OM niet zozeer

---

³⁰ Groeps gesprek Hannah en Lotte, 22-02-2019.

³¹ Interview Hannah en Lotte, 20-02-2019.

op het gebied van nationaliteit of etniciteit, maar eerder op expertise en leeftijd. Hierbij is het wel van belang om te benoemen dat deze visie op *othering* en *sameness* binnen het OM vanuit mijn lokale onderzoeksparticipanten is - Europese Nederlanders zouden deze hiërarchie anders kunnen ervaren.

Ook binnen het KPC wordt hiërarchie ervaren. Deze vorm is echter gestaafd op rangen en expertise. Het hoofd van een afdeling is lastig te bereiken en het is nagenoeg onmogelijk om deze snel te spreken zonder eerst te moeten wachten tot de secretaresse een afspraak voor je heeft gemaakt³². Daarnaast wordt er van de KPC'ers verwacht dat zij hun hoofd te allen tijde aanspreken met "u" - dus ook in de vrije tijd. Het is binnen het KPC van belang om respect tegenover de hogere rangen te uiten. Bovendien is er niet zoiets als een 'algemene vergadering' binnen het KPC. Vergaderingen worden gehouden onder de hoofden, en informatie bereikt de straatsdienst pas wanneer het de hele hiërarchische piramide door is gegaan. Wanneer de informatie eindelijk aan de onderzijde van deze piramide is beland, is deze bijna altijd gekleurd en onvolledig. Dit heeft een negatief effect op het wederzijdse begrip tussen de Europese Nederlanders en Curaçaoënaars. Een ander aspect dat een negatief effect heeft op de samenwerking met de Europese Nederlanders is het feit dat zij die binnen het KPC geplaatst worden wel gewoon hun expat-beurzen krijgen en gebruik maken van luxe faciliteiten. Dit zorgt volgens een van de onderzoeksparticipanten die ik binnen het KPC heb gesproken voor scheve ogen en een werkklimaat dat *othering* in de hand werkt³³.

Ook binnen het RST wordt *othering* ervaren. Hier is een kleine groep lokale werknemers werkzaam, die geen aanspraak maakt op de expat beurzen. Europese Nederlanders en Curaçaoënaars werken binnen het RST samen op basis van "twinning", waarbij een Europese Nederlander en een Curaçaoëse werknemer aan elkaar gekoppeld worden (RST, z.d.-a) om zo de zaken op een zo effectief mogelijke wijze op te lossen. Door de "ons kent ons"-mentaliteit onder de Curaçaoëse bevolking kan de Curaçaoënaar eenvoudiger aan essentiële informatie komen, terwijl de Europese Nederlander beschikking heeft over alle benodigde middelen. Over het algemeen zeiden lokale werknemers binnen het RST tevreden te zijn over het verloop van de samenwerking, toch is het verschil tussen beide groepen volgens hen duidelijk. Dit heeft te maken met het verschil in salaris, maar ook het verschil in taal (waar de Curaçaoënaar zich constant aan

---

³² Interview Richard, 18-02-2019.

³³ Interview Richard, 18-02-2019.

moet passen en de hele dag bezig is met vertalen), en het feit dat het duidelijk is dat het RST beschikking heeft over alle middelen die het KPC mist³⁴.

Wanneer ik de vormen van het ervaren van in- en uitsluiting bij het RST, KPC en OM op Curaçao verbind aan de literatuur die wij hebben gebruikt in ons theoretisch kader, kan ik stellen dat er onder de Curaçaoënaar werkzaam bij de politie en justitie zeker een gevoel van nationale identiteit heerst, die derhalve degenen die hier niet toe behoren tot ‘anderen’ classificeert en buitenstaanders maakt (Eriksen 2002). De manier waarop deze nationale identiteit betekenis krijgt binnen de samenleving is echter wel fluïde en afhankelijk van de persoon. Over het algemeen staat het spreken van Papiaments en het hebben van een respectvolle en ondersteunende houding centraal, iets waar de Europese Nederlanders - mede door de stigma's ten opzichte van deze groep - al snel niet aan voldoet in de ogen van de Curaçaoënaar, en derhalve uitgesloten wordt. Hiermee wordt het wij-zij gevoel op de werkvloer vergroot (Appadurai, 2006). Woordgebruik kwam ook meermaals in mijn interviews naar voren: door het taalgebruik van de lokale werknemers binnen de politie en justitie kon ik afleiden dat er zeker een afstand bestaat tussen de Europese Nederlanders en de Curaçaoëse werknemers: er werd met regelmatig gesproken over “de Nederlanders”, “zij” en “wij”.

5.2.2 *Functies en taken*

Er wordt door de lokale werknemers binnen de politie en justitie op Curaçao gepleit voor het werven van Curaçaoënaars met de juiste skills, in plaats van meteen voor de Europese Nederlanders te kiezen. De Curaçaoënaar is immers bekend met de werkwijzen en gebruiken die heersen op het eiland. Toch werd er in gesprekken wel erkend dat de Europese Nederlanders een cruciale rol hebben binnen justitie. Er is sprake van een capaciteitsvraagstuk: aangezien Curaçao een klein eiland is, heeft het niet alle specialiteiten in huis en is het eiland aangewezen op Nederland om zaken op te kunnen lossen, niet alleen voor personeel maar ook voor middelen. Daarnaast is mijn onderzoekspopulatie zich zeker bewust van het schortende verleden van Curaçao:

“Het moet ook van beide kanten komen. Niet alleen vanuit de Europese Nederlanders. Ook vanuit de Curaçaoënaar. Van goh, die moeten er ook voor open staan.

---

³⁴ Interview Pete, 13-02-2019 en interview Jack, 26-03-2019.

Bachelorscriptie *Partners in Crime*

Men komt hier toch om te helpen dus we hebben het nodig. Het is niet zo dat we het niet nodig hebben. Als we het niet nodig zouden hebben... Maar we hebben het nodig. Dus dan is het toch wel op z'n plaats om er voor open te staan. Veel mensen staan er ook wel degelijk voor open maar het moet wel van twee kanten komen"³⁵.

Er is dus sprake van een bewustzijn, maar ook terughoudendheid tegenover de Europese Nederlanders. Een informant sprong er bij mij echter uit: hij benoemde dat hij het fijner vond om met Europese Nederlanders samen te werken dan met Curaçaoënaars, omdat in zijn ogen de expat zegt waar het op staat. Er worden geen doekjes om gewonden, wat de samenwerking volgens hem bevordert.

Het OM, KPC en RST op Curaçao zijn drie compleet verschillende, maar wel met elkaar verbonden organisaties. Toch hebben alle drie de organisaties een overeenkomst op het gebied van de intensiteit van de zaken die zij behandelen. Op Curaçao hebben de politie en het OM te maken met een hoge mate van zware criminaliteit, waar de focus op ligt. Er is zeker sprake van kleine criminaliteit op het eiland, maar door de schortende middelen en de focus op de zware criminaliteit verdwijnen de "kleinere" zaken meer richting de achtergrond. Dit vergt ook een open houding van zowel de Europese Nederlanders als Curaçaoënaars. Daarnaast zijn Curaçaoënaars door de 'dunne spoeling' op het eiland veel sneller een manusje van alles. Curaçaoënaars moeten creatief zijn met de middelen en personen die beschikbaar zijn, en vooral bereid zijn om elkaar te helpen. Mede door stigma's van beide kanten is deze bereidwilligheid nog wel eens schortende, ondanks het gemeenschappelijke belang:

"Uiteindelijk denk ik, of zeg ik altijd, we hebben één gemeenschappelijk doel: boeven vangen. We hebben gewoon elkaar nodig. Sowieso de lokale collega's met hun talloze expertise, en ja, de Nederlandse collega's met hun tools die zij hebben, die wij niet hebben. Daar kunnen we een goede combinatie van maken om de criminaliteit op de meest gepaste wijze te kunnen bestrijden."³⁶

Ook de teams zijn binnen de drie organisaties verschillend ingedeeld. Wel wordt door bijna elke participant benoemd dat het van belang is dat de Europese Nederlanders met wie zij samen moeten

---

³⁵ Interview Rose 21-03-2019.

³⁶ Interview Jack 26-03-2019.

Bachelorscriptie *Partners in Crime*

werken, affiniteit hebben met Curaçao. De affiniteit met Curaçao is de basis voor de vertrouwensband die zo essentieel is voor een goede samenwerking.

Bij het OM is de verdeling tussen lokaal en expat redelijk gelijk, mede omdat er binnen deze organisatie behoefte is aan extra krachten vanuit Nederland aangezien Curaçao niet in de juiste opleidingen kan voorzien om deze krachten te creëren. Binnen het RST is het gros van de werknemers Europese Nederlanders, maar hier zijn wel veel lokale krachten te vinden die ofwel uitgeleend zijn aan, ofwel in dienst zijn van het RST. Feitelijk zou deze verdeling vanuit de twinning-theorie gelijk moeten zijn, maar in praktijk blijkt er een zekere terughoudendheid van de Curaçaoënaars om in de “Nederlandse Enclave” van het RST te werken³⁷. Bij het KPC is een kleine hoeveelheid Europese Nederlanders werkzaam. Sommige teams hebben helemaal geen expats tot hun beschikking. Echter, met de reorganisatie van RST 2.0 zou hier verandering in moeten komen: bij deze reorganisatie worden bewust en doelgericht meer Europese Nederlanders in lokale teams geplaatst. Hierbij wordt de focus gelegd op de meer ondersteunende houding van de Nederlanders, die - zoals in paragraaf 5.1.3 is genoemd - zeer gewenst is. Over het algemeen staat mijn onderzoekspopulatie positief tegenover de reorganisatie, echter ziet onder andere Jack ook in dat de reorganisatie niet makkelijk zal zijn:

“Ik hou echt m’n hart vast. Nogmaals, ik ben niet pessimistisch. Ik hoop dat het goed komt met deze periode, deze transitieperiode. Ik hoop dat we het allerbeste eruit kunnen halen, zeker ten behoeve van het bestrijden van de criminaliteit. Maar dan nog moeten we oppassen met de verschillen die zich voor gaan doen tussen lokale collega’s en die uitgezonden collega’s.”³⁸

5.2.3 Basisbeginselen voor een vruchtbare samenwerking

Wanneer ik mijn informanten binnen de verschillende organisaties vroeg wat essentieel is om de samenwerking met de Europese Nederlanders zo vlot mogelijk te laten verlopen, werden verschillenden punten aangedragen: er dient begrip getoond te worden voor de situatie waarin de Curaçaoënaar zich bevindt, onder andere op het gebied van het koloniale verleden. Daarnaast zijn een flexibele houding en geduld van groot belang. Ook wordt er veel waarde gehecht aan het

---

³⁷ Interview Jack, 26-03-2019

³⁸ Interview Jack, 26-03-2019.

Bachelorscriptie *Partners in Crime*

groeten van bekenden en onbekenden, zowel op de werkvloer als in het privéleven. Wanneer je oogcontact maakt met iemand, wordt er van je verwacht dat je deze persoon begroet. In de omgang met lokale collega's is het voor hen van belang om een ondergeschikte en ondersteunende houding aan te nemen en hierbij de directe/assertieve Nederlandse 'bril' af te zetten. Uit gesprekken bleek dat participanten zich eraan irriteren dat sommige Europese Nederlanders verwachten dat Curaçao een soort "klein Nederland" is, waar dezelfde manier van werken geïmplementeerd kan worden. Het investeren in Curaçao staat centraal, niet alleen op de werkvloer, maar ook in de vrije tijd. Een van mijn informanten gebruikte hier een metafoor voor: volgens hem moest de Europese Nederlanders 'funchi gaan eten' (een lokaal gerecht uit maïsmeel):

“Het is een uitdaging om elkaar te weten te vinden, ga funchi eten! Ga naar evenementen waar alleen Curaçaoënaars zijn, ga met ze praten, weet ze te vinden, dan weten ze jou ook te vinden. Hier vloeit vertrouwen uit voort, begrip, gunnen.³⁹”

Frictie binnen de samenwerking komt vooral voort uit wederzijds onbegrip. Ook kan de goedbedoelde opbouwende (directe) kritiek van de Europese Nederlanders verkeerd overkomen op de Curaçaoënaar. Dit geldt ook voor directe vragen naar het persoonlijke leven, welke worden opgevat als onbeschofte nieuwsgierigheid. Het belang van het afzetten van de Nederlandse bril (evenals de bereidheid hiertoe) en het aanpassen aan de Curaçaoëse normen en waarden is een verbeterpunt dat mijn populatie meermaals aan heeft gedragen. Daarnaast is de roulatie van de Europese Nederlanders een knelpunt: om de drie tot vijf jaar komt er een nieuwe werknemer op de post waar de Curaçaoënaar weer aan moet wennen. Bovendien zijn sommige expats geneigd hun laatste klussen af te raffelen, waardoor de lokale collega's op Curaçao achterblijven om 'de rommel op te ruimen':

“De collega's die uitgezonden zijn en aan een termijn zijn gebonden, de laatste maanden doen ze van alles om hun zaken af te ronden, en van alles betekent van alles. Dingen buiten de regels doen, van alles. Gaan ze weg, dan blijven wij hierachter met verstoorde relaties. En dan heb ik het niet over verstoorde relaties hier, dan heb ik het ook over verstoorde relaties met Nederland”⁴⁰.

---

³⁹ Interview Henk-Jan, 04-01-2019.

⁴⁰ Interview Tamara, 22-03-2019.

De punten die ik hierboven aan heb gedragen zijn goed te koppelen aan de artikelen van Heijes (2007; 2010) waarin hij de assertieve houding van de Europese Nederlanders belicht, evenals de neiging om in ‘oude’, koloniale rollen te vervallen. De empirie heeft echter aangetoond dat er meer schuilgaat achter deze veronderstelde verhoudingen. Hier komen we in hoofdstuk 6 op terug. Ook bespreekt hij de ondergeschikte positie van het Papiaments binnen de justitiële wereld, terwijl dit heden ten dage de officiële taal van Curaçao is. Het is voor de Europese Nederlanders vrij makkelijk om Nederlands te spreken en geen moeite te steken in het leren van Papiaments. Ook gaat hij in op het onderlinge wantrouwen dat tussen onze twee populaties heerst. Dit zal in hoofdstuk 6 tevens ondersteund worden met de empirie.

5.3 Conclusie

Om de houding van de Curaçaoënaar ten opzichte van de samenwerking met Europese Nederlanders binnen de politie en justitie op een correcte manier uiteen te kunnen zetten, heb ik in dit hoofdstuk ten eerste besproken op welke manier de Curaçaoënaar zich identificeert. Hierin ik heb gesteld dat er een hoge mate van angst is om een ondergeschikte rol aan te nemen, wat voortkomt uit het koloniale verleden. Dit uit zich in het moeilijk kunnen accepteren van (opbouwende) kritiek, het reageren uit emotie en een gesloten houding. Deze eigenschappen kunnen botsen met hetgeen de Europese Nederlanders over het algemeen op de werkvloer gewend is en dat komt de samenwerking tussen beide groepen niet ten goede.

Als gevolg hiervan kunnen ambtenaren afkomstig uit het Caribisch deel van het Nederlandse Koninkrijk in dienst van de politie en justitie *othering* en *sameness* ervaren in de samenwerking tussen Europese Nederlanders en Nederlandse Curaçaoënaars in dienst van de Nederlandse overheid. Deze *othering* en *sameness* wordt impliciet uitgedrukt en is vooral gestoeld op wederzijds onbegrip en sterke hiërarchie binnen de verschillende organisaties. De gevoelens van in- en uitsluiting komen vooral voort uit de manier waarop bepaalde handelingen opgevat worden en hoe deze handelingen beoordeeld worden binnen Curaçaoëse gewoontes en maatstaven.

Ik kan stellen dat de samenwerking tussen Nederland en Curaçao moeilijk is: twee compleet verschillende culturen moeten elkaar zien te vinden om hun gemeenschappelijke doel te verwezenlijken. Mijn onderzoekspopulatie heeft verschillende verbeterpunten aangegeven, maar ondanks deze moeilijkheden benoemden verschillende participanten binnen alle drie de

Bachelorscriptie *Partners in Crime*

instellingen dat de samenwerking naar omstandigheden goed gaat, zolang iedereen maar in deze samenwerking blijft investeren: dit houdt in dat zowel de Curaçaoënaar als de Europese Nederlanders er aan werkt om “elkaar te vinden”⁴¹, het gemeenschappelijk doel voor ogen houdt, en met respect de ander behandelt.

---

⁴¹ Groepsinterview Henk-Jan en Fons, 07-03-2019

6. ‘Jij bent een makamba, maar jij bent wél oké’⁴²

Kate van Tuil

Dit hoofdstuk geeft een beeld van de gevoelens en ervaringen van Europese Nederlanders inzake *othering* en *sameness* in de samenwerking met lokale collega’s werkzaam bij politie en justitie op Curaçao. In paragraaf 6.1 beargumenteer ik dat er bepaalde stigma’s jegens Europese Nederlanders zijn die enerzijds gelegen zijn in cultuurverschillen, en die anderzijds hun oorsprong vinden in koloniale verhoudingen (Vrolijk 2009). Daarnaast ga ik in op gevoelens van *belonging* onder Europese Nederlanders die werkzaam zijn op Curaçao. In paragraaf 6.2 ga ik in op de sociaal-culturele context waarin Europese Nederlanders werkzaam zijn. Hierbij focus ik op begrip van lokale omgangsvormen, normen en waarden die van belang zijn in een goede samenwerking met lokale collega’s.

6.1 Identificatie en *belonging*

In deze paragraaf staan ervaringen met in- en uitsluiting onder Europese Nederlanders in relatie tot gevoelens van acceptatie door lokale collega’s centraal. Ik heb een discrepantie opgemerkt tussen in- en uitsluiting van de groep Europese Nederlanders en individuele ervaringen met in- en uitsluiting van Europees Nederlandse participanten. Ik beargumenteer dat die individuele ervaringen geconstrueerd worden door vooroordelen over de etnische groep Europese Nederlanders die hun oorsprong vinden in het koloniale verleden en de rol die Nederland heeft gespeeld in de slavernij (Rose Mary Allen 2007; Rosalia 1997; Oostindie 2000). In situaties waarin een etnische groep minder (politieke) macht en economische middelen heeft, bijvoorbeeld in de context van Curaçao, komt het voor dat er vooroordelen rondom de etniciteit ontstaan om de scheiding tussen *wij* en *zij* te benadrukken. De identiteit wordt dan gestigmatiseerd. Met andere woorden: geassocieerd met ongewenste en veronderstelde onveranderlijke kenmerken. De omgang en onderlinge relatie tussen groepen kan aangetast worden door dergelijke stereotypes omdat de associaties deel uit gaan maken van de culturele kennis over die groep (Eriksen 2002). Tijdens een

---

⁴² Interview Stef, 11-03-2019.

Bachelorscriptie *Partners in Crime*

groepsgesprek met Henk-Jan⁴³, die zich identificeert als Curaçaoënaar, en Fons, die identificeert als Europese Nederlander, praten we over de beeldvorming jegens Europese Nederlanders. Henk-Jan benadrukt dat de beeldvorming over de groep Europese Nederlanders een impact heeft op individuele Europese Nederlanders: “Alle Europese Nederlanders, hoe goed ze ook thuis zijn, als ze hier aankomen, staan ze al 1-0 achter.”⁴⁴ Ook Jeroen, een expat, ervaart dit: “Ik heb het gevoel dat ik hier moet verdienen dat ik probeer mijn collega gelijkwaardig te behandelen omdat als ik hier binnenkom, hij denkt dat ik denk dat ik boven hem sta.”⁴⁵ Deze twee quotes zijn illustrerend voor het gevoel van Europees Nederlandse participanten om zichzelf te moeten bewijzen aan lokale collega’s. Ik merk op dat al mijn participanten het gevoel ervaren zichzelf te moeten bewijzen aan hun lokale collega’s door deze vooroordelen te ontkrachten. Huidige dynamieken tussen Europese Nederlanders en lokale collega’s kunnen mijns inziens dus niet los gezien worden van het verleden. Zeker in de context van Curaçao speelt historie een grote rol. Op Curaçao behoren de Europese Nederlanders namelijk tot een minderheidsgroep die nog vaak gelinkt wordt aan het koloniale verleden en aan de slavernij. Fons legt uit waarom het verleden volgens hem nog doorwerkt in de huidige dynamieken:

“Je hebt een groep [Europese] Nederlanders - Makamba’s- en daar blijft altijd een strijd tussen het eiland en Nederland over. De lokale bevolking blijft Nederland nog steeds zien als kolonisator. Ze vinden dat Nederland nog steeds sorry moet zeggen tegen Curaçao voor de slavernij wat hier heeft plaatsgevonden.”⁴⁶

Fons benadrukt de historische relatie tussen Nederland en Curaçao die leidt tot de aanwezigheid van vooroordelen. Rose Mary Allen (2007), Rosalia (1997) en Oostindie (2000) stellen op dezelfde manier dat vooroordelen zijn terug te leiden naar koloniale verhoudingen (Rose May Allen 2007; Rosalia 1997; Oostindie 2000). Dit kan verklaard worden als een angst voor culturele absorptie door een grotere samenleving (Appadurai 1990, 588). De huidige afhankelijkheidsrelatie tussen Curaçao en Nederland en het feit dat er heden ten dage veel Europese Nederlanders op Curaçao wonen en werken kan namelijk angst onder het Curaçaose volk aanwakkeren voor culturele

---

⁴³ Alle namen zijn pseudoniemen.

⁴⁴ Groepsgesprek, 07-03-2019.

⁴⁵ Interview Jeroen, 28-02-2019.

⁴⁶ Interview Fons 08-02-2019.

absorptie. Deze angst, die zoals uitgelegd in paragraaf 3.1, de historische context, voortkomt uit de rol die Nederland heeft gespeeld in de geschiedenis van Curaçao, vergroot het wij-zij denken tussen de etnische groepen.

6.1.1 Ervaren beeldvorming Europese Nederlanders

Dynamieken tussen Europese Nederlanders en lokale collega's zijn complex en gevormd binnen de historische en sociaal-culturele context van Curaçao. Hedendaagse verhoudingen tussen Europese Nederlanders en lokale ambtenaren kunnen volgens Heijes (2010) teruggeleid worden naar vroegere verhoudingen tussen blanke Nederlanders en Curaçaoënaars. De angst voor culturele absorptie zoals genoemd in paragraaf 6.1 wordt ook in de hedendaagse samenwerking duidelijk. Zo heb ik opgemerkt dat er een beeld heerst jegens Europese Nederlanders dat zij nog steeds een superieure houding in zouden willen nemen ten opzichte van lokale collega's. Fons is van mening dat hier een kern van waarheid in zit en stelt dat het ondernemende karakter volgens hem meer past bij de Europese Nederlanders. Zo merkt hij op dat Europese Nederlanders werk oppakken wanneer de 'Antilliaan' dit laat liggen:

“Dan vraagt de Antilliaan zich af waarom Pietermaai [wijk op Curaçao] succesvol is, en in handen van Nederlanders. Als de [Europese] Nederlanders dat niet hadden gedaan, was het niet veranderd. De emotie van de Antilliaan komt wel voort uit cultuur, waardoor hij er in blijft hangen en de Nederlanders de kansen pakt”.⁴⁷

Er kan uit deze quote echter niet opgemerkt worden dat dit geheel te wijten is aan een (veronderstelde) superieure houding van Europese Nederlanders. Een andere verklaring zou namelijk kunnen zijn dat Europese Nederlanders sneller initiatief tonen dan lokale collega's (Heijes 2010). Het gevoel van ongelijkwaardigheid tussen Europese Nederlanders en lokale collega's is op sommige gebieden echter expliciet zichtbaar in de huidige samenwerking. Zo vertelt Fons me dat er een ongelijke vergoeding is tussen expats en lokale collega's:

“Het is geen jaloezie [vanuit de lokale collega jegens de Europese Nederlanders], het is ongelijkheid. [...] Het is wel krom dat een hoofdagent uit Nederland meer verdient dan een

---

⁴⁷ Groepsgesprek, 07-03-2019.

Bachelorscriptie *Partners in Crime*

korpschef. Expatstoelages zijn extreem riant, meeste RST'ers die goed sparen kunnen een huis hier overhouden. [...] Het kost veel geld om deze kant op te komen, maar het verbeteren van, en bijdragen aan de samenwerking zou de reden moeten zijn dat je hierheen komt. De ervaring zou de motivatie moeten zijn, dat zou je niet financieel moeten willen omzetten.”⁴⁸

Tijdens dit gesprek vertelde Fons me tevens dat lokale collega's van het politiekorps in een eigen auto rijden onder werktijd terwijl RST-ers een auto van de zaak rijden en dan 'klagen' dat de airco niet goed werkt. Tegenstrijdig is echter het feit dat de expat-toelage die uitgezonden Europese Nederlanders ontvangen op zichzelf geen reden voor *othering* lijkt. Ik heb opgemerkt dat vooral de houding die de Europese Nederlanders aanneemt een bevestiging kan zijn van de superieure houding ten opzichte van lokale collega's. Fons begrijpt dit gevoel bij de lokale bevolking en ziet deze houding bij Nederland (als land) ook terug: “Nederland gaat echter snel in de rol zitten dat zij groter zijn en daardoor bepalen, hierdoor kan inderdaad lijken dat Nederland zich beter voelt dan de rest.”⁴⁹ *Othering* jegens de groep Europese Nederlanders zorgt er dus voor dat Europees Nederlandse participanten het gevoel hebben dat ze zich moeten bewijzen aan lokale collega's. In de volgende paragraaf zal ik een voorbeeld geven waaruit duidelijk wordt dat er een discrepantie naar voren komt tussen *othering* jegens de groep Europese Nederlanders en de ervaring van Europees Nederlandse participanten met *othering* op de werkvloer.

6.1.2 *Makamba*

Er is sprake van wederzijdse vooroordelen tussen Curaçaoënaars en Europese Nederlanders. Een vorm van stereotypering op Curaçao is bijvoorbeeld het woordgebruik van de term *makamba*. Op Curaçao wordt het woord *makamba* door lokale bewoners gebruikt als verwijzing naar de blanke Nederlanders (Allen & Guadeloupe 2016). Echter, ik heb opgemerkt dat het woordgebruik van *makamba* gezien kan worden als een vorm van uitsluiting omdat het in de praktijk een negatieve connotatie met zich meebrengt. In de titel van dit hoofdstuk: ‘*Jij bent een makamba, maar jij bent wel oké*’, is deze negatieve connotatie impliciet aanwezig. Tevens komt hier het element van de achterstand die mijn participanten ervaren naar voren. De term *makamba* wordt over het algemeen gebruikt wanneer er over Europese Nederlanders (als groep) gesproken wordt. Het is dus geen

---

⁴⁸ Interview Fons, 8-02-2019.

⁴⁹ Groeps gesprek Fons en Henk-Jan, 7-03-2019.

aanspreektitel voor individuele Europese Nederlanders. Wanneer ik Stef vraag naar zijn ervaring met het woord *makamba*, antwoordt hij: “Op de werkvloer zullen ze ons geen makamba noemen, daar zijn we Europese Nederlanders. Maar als het over ons gaat, zijn we makamba.”⁵⁰ Dit voorbeeld illustreert het feit dat de term wordt gebruikt om te verwijzen naar de groep Europese Nederlanders. Het *othering*-principe van etniciteit is dus zichtbaar in de manier waarop over de groep Europese Nederlanders wordt gesproken.

6.1.3 *Belonging*

In paragraaf 6.1.1 is beschreven dat Europees Nederlandse participanten het gevoel hebben zichzelf te moeten bewijzen aan lokale collega’s voordat ze zich geaccepteerd voelen door lokale collega’s. Dit gevoel komt voort uit een beeld over Nederland als superieur aan Curaçao. Zoals beschreven in hoofdstuk 2.1, kunnen etnische verschillen tussen groepen vooral in de context van Curaçao als een postkoloniale samenleving vergroot worden en leiden tot categorisatie (Cohen 1978). De houding die individuele Europese Nederlanders innemen ten opzichte van lokale collega’s is daarom van invloed op gevoelens van acceptatie door lokale collega’s aangezien Europese Nederlanders de vooroordelen dienen te ontcrachten. Hierbij is uit de interviews van belang gebleken dat Europese Nederlanders zich ondersteunend opstellen tegenover lokale collega’s. Toen ik Miles⁵¹ vroeg wat er voor nodig is dat een Europese Nederlander wordt geaccepteerd door lokale collega’s, gaf hij aan dat het vooral belangrijk is om te laten zien dat je komt helpen en dat je het niet beter weet of dat je hun werkwijze komt veranderen. Ook Stef ziet het belang van een ondersteunende rol om geaccepteerd te worden door lokale collega’s:

“Je moet vooral niet de wijsneus uithangen, dat is wel een dingetje. Uhm, niet gaan zeggen, niet denken dat je hier komt en dat je de lokalen kan uitleggen hoe het allemaal werkt. Je moet niet vergeten met wie je in een team zit, die zitten ook al 25 jaar bij de politie. Die weten echt wel hoe je boeven moet vangen op z’n Curaçaos. [...] Eigenlijk moet je je gewoon dienstbaar opstellen. Je kan tuurlijk wel als je denkt iets beter te weten. Soms heb je ook meer ervaring. Maar het is de toon die de muziek maakt. Als ze denken, we doen het 20 jaar zo... en dan kom jij”.⁵²

---

⁵⁰ Interview Stef, 11-03-2019.

⁵¹ Interview Miles, 04-03-2019.

⁵² Stef, 11-03-2019.

Hetgeen wat duidelijk wordt in bovenstaande quote, is dat vooral de intenties van de Europese Nederlander een grote rol spelen in acceptatie van lokale collega's. Gevoelens van *belonging* zijn persoonlijk en afhankelijk van de participant. Tevens heb ik een onderscheid geobserveerd met betrekking tot gevoelens van *belonging* tussen Europese Nederlanders die zich hebben gevestigd op het eiland en Europese Nederlanders die voor een tijdelijke periode zijn uitgezonden naar het eiland. Criminologe Michelle benadrukt dit en stelt dat uitgezonden Europese Nederlanders in tegenstelling tot participanten die zich op Curaçao hebben gevestigd minder voeling met de samenleving te krijgen. Ook Fons, die zich heeft gevestigd op Curaçao, stelt dat veel uitgezonden Europese Nederlanders blijven leven in een 'Nederlandse enclave'. Hierdoor blijven ze aan de oppervlakte met betrekking tot kennis over de cultuur, taal en gebruiken van de Curaçaose samenleving:

“Voornaamste eigenlijk omdat je iets voor een tijdelijke periode gaat doen en volgens mij is die efficiency super laag. Dus dat mensen hier voor een hele korte periode komen en daarmee niet alles eruit kunnen halen om te begrijpen wat hier gebeurt en het tweede... Uhm hoe zeg ik dat... uhm... er gaat gewoon te veel tijd verloren om te snappen wat hier plaatsvindt en je gaat ook echt dingen doen voor die periode en volgens mij blijven ze meer in een enclave leven.”⁵³

Dit onderscheid heb ik ook waargenomen in het veld. Participanten die zich hebben gevestigd op het eiland geven aan zich thuis te voelen en stellen dat ze toeristische hotspots zoals Mambo Beach en Pietermaai vermijden, terwijl uitgezonden participanten voornamelijk optrekken met expat-collega's en blijven hangen in een Nederlandse bubbel. De mate waarin iemand zich thuis voelt op Curaçao is dus afhankelijk van in hoeverre een individu investeert in de samenleving: “Je loyaliteit ligt hier, dan word je ook geaccepteerd.”⁵⁴

Hier dient echter een kanttekening geplaatst te worden. Niet iedereen heeft de ruimte om te investeren in de samenleving. Expats verblijven voor een korte tijd op het eiland waardoor het soms niet mogelijk is om volledig bekend te raken met de lokale gebruiken. Vooral binnen het RST blijkt hier sprake van. Michelle heeft dit ervaren toen zij werkzaam was bij het RST: “Dat is

---

⁵³Interview Fons, 07-02-2019.

⁵⁴Veldnotities, 14-02-2019.

denk ik ook wat het RST soms zo lastig maakt. Dat je eigenlijk in een kunstmatige Nederlandse wereld zit”.⁵⁵ Doordat het RST een Nederlandse organisatie is waar de meerderheid van de werknemers Europese Nederlanders is, is het lastiger om binnen korte tijd bekend te raken met normen en waarden op de werkvloer die lokale collega’s gewend zijn.

6.1.4 Conclusie

Concluderend en in overeenkomst met de literatuur (Rose Mary Allen 2007; Rosalia 1997; Oostindie 2000) blijkt dat koloniale verhoudingen een doorwerking hebben in huidige beeldvorming jegens de groep Europese Nederlanders door lokale collega’s. Europese Nederlanders werkzaam voor de Nederlandse overheid delen de ervaring dat ze worden gestigmatiseerd op basis van hun afkomst. Ze pogen deze vooroordelen op verschillende manieren te ontcrachten. Het ‘bewijzen’ tegenover lokale collega’s gebeurt op verschillende manieren. In de volgende paragraaf ga ik hierop in.

6.2 Lokale omgangsvormen en werkethiek

In de samenwerking tussen Europese Nederlanders en lokale collega’s wordt het belang van vertrouwen door alle participanten genoemd. Echter, door de achterstand die participanten ervaren, dient vertrouwen verdiend te worden. Dit hangt wederom grotendeels af van de houding van de Europese Nederlanders ten opzichte van de lokale collega. Wanneer ik Suus vroeg op welke manier zij dit heeft gedaan vertelde ze me het volgende: “Laat je gezicht zien, laat zien wie je bent, ga op de relatie zitten. Je hebt hier best wel veel te maken met de gunfactor. Ga daaraan werken. Laat het tegendeel zien.”⁵⁶ In deze quote wordt wederom bevestigd dat de Europese Nederlanders zichzelf moet bewijzen. Suus geeft aan dat dit vooral bereikt wordt door te investeren in de relatie met lokale collega’s. Dit kan onder andere door het leren van de taal en het bekend raken met Curaçaose gebruiken en het leren van de taal. Ik heb echter opgemerkt dat dit niet eenvoudig is voor Europees Nederlandse participanten. In de volgende paragraaf zal ik hier verder op ingaan.

---

⁵⁵ Interview Michelle, 14-02-2019.

⁵⁶ Suus, 19-03-2019.

6.2.3 De ‘Nederlandse bril’

“Jeroen, we liepen net in de garage, en twee van jouw collega’s zeggen geen gedag. Dan ben je eigenlijk wel de pineut. Dat verhaal gaat hier als een speer en voor je het weet ligt het in Rio Canario. Wij kunnen door een gebouw lopen zonder iemand gedag te zeggen, een Europese Nederlanders wordt daar niet zo zenuwachtig van. Terwijl, hier ligt dat heel gevoelig.”⁵⁷

Op Curaçao gelden andere culturele gebruiken, normen en waarden. Het eiland kent een eigen vlag, geschiedenis en taal en naast de territoriale band met Nederland is er weinig sprake van nationale binding (Roe 2016). Bovenstaand citaat is een voorbeeld van een cultuurverschil dat insignificant lijkt, maar toch van groot belang is in de samenwerking met lokale collega’s. Uit eigen ervaring weet ik dat het gebruikelijk is dat iedereen elkaar begroet op straat en de week begint niet voor je *Bon siman, bon dia*⁵⁸ hebt gezegd. Het is een vorm van respect. Toch heb ik opgemerkt dat het voor Europese Nederlanders lastig kan zijn om zich onder te dompelen in het Curaçaose leven en bekend te raken met dergelijke kleine maar gewaardeerde omgangsvormen. Michelle verklaart dit als volgt:

“Er hangt een Nederlandse vlag, je hebt een AH [Albert Heijn], en er wordt Nederlands gesproken. Maar dat is verraderlijk want daardoor denk je heel snel van oh, het gaat hier allemaal hetzelfde. Terwijl, je zit hier op een klein Caraïbisch, Zuid-Amerikaans eiland. Het is echt een hele andere context.”⁵⁹

Ook Stef herkent dit beeld en legt dit als volgt uit:

“Heel veel mensen denken dat wel. Zo van, je stapt in een ander dorpje van Nederland. Maar het is gewoon Zuid-Amerika. Het lijkt hier meer op Venezuela. Er zijn wel Nederlandse invloeden, maar niet denken dat alles hetzelfde is.”⁶⁰

---

⁵⁷ Interview Jeroen, 28-02-2019.

⁵⁸ Op zondag of maandag is het gebruikelijk dat je *bon siman, bon dia* zegt. Hiermee wens je iemand een goede (werk)week en dag toe.

⁵⁹ Michelle, 11-03-2019.

⁶⁰ Interview Stef, 11-03-2019.

De hierboven beschreven situaties kunnen samengevat worden in wat door participanten beschreven wordt als ‘de Nederlandse bril’: “Een instelling waaruit blijkt dat jij het beter kan, weet en zal doen dan zij [lokale collega’s].”⁶¹ Hiermee wordt bedoeld dat Europese Nederlanders zich niet of te weinig aanpassen aan het Curaçaose leven. In de samenwerking met lokale collega’s wordt het belang duidelijk om deze ‘bril’ af te zetten door rekening te houden met lokale culturele gebruiken. Ik heb opgemerkt dat dit vooral voor uitgezonden participanten die werkzaam zijn binnen het RST lastig blijkt omdat dit een Nederlandse organisatie is. Het grootste gedeelte van hun collega’s bestaat uit andere expats⁶². In de komende alinea’s laat ik zien dat taal een onderdeel is van ‘de Nederlandse bril’.

6.2.1 Taal

Zoals in het theoretisch kader duidelijk is geworden, is taal één van de gebruiken die Curaçao onderscheidt van Nederland en de andere eilanden (Oostindie 2006). Echter, op Curaçao wordt er naast Papiaments ook Nederlands gesproken. Het aanleren van Papiaments wordt hierdoor niet gestimuleerd, omdat het voor Europese Nederlanders eenvoudig is om Nederlands te spreken op de werkvloer. Toch is mij opgevallen dat het aanleren van Papiaments twee voordelen met zich meebrengt. Allereerst wordt hierdoor respect verkregen van lokale collega’s. Ten tweede kan hierdoor een taalbarrière worden overbrugd.

Taal en cultuur zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden (Ferraro 1996). Het begrijpen en spreken van de voertaal Papiaments kan hierdoor dienen als een entree tot de samenleving van Curaçao, omdat structuren en vocabulaire relevante waarden van de cultuur weerspiegelen. Door het aanleren van de voertaal, in het geval van Curaçao Papiaments, wordt dus respect getoond voor de ander. Ferraro benadrukt dit:

“Perhaps the most compelling reason for learning the language of one’s international business partner is that it provides considerable insights into that culture. The language provides entree into the “world view” of another culture; through its structure and vocabulary it reveals the important values found in the culture; it gives insight into how directly or indirectly people in a particular culture communicate with one another; and it reflects social realities, such as status

---

⁶¹ Miles, 04-03-2019.

⁶² Veldnotities, 28-03-2019.

Bachelorscriptie *Partners in Crime*

differences, within a culture. It is this special feature of language-its capacity to enable the learner to go inside another culture-that we will explore in greater depth” (Ferraro 1996).

Tevens kan kennis van Papiaments miscommunicaties tussen Europese Nederlanders en lokale collega's voorkomen. In de praktijk blijkt er namelijk een taalbarrière te zijn die volgens Michelle verklaard kan worden door de aanname vanuit Europese Nederlanders dat lokale collega's Nederlands kunnen spreken en begrijpen. Zo blijkt uit interviews dat meer dan de helft van de participanten de ervaring heeft dat er een kloof zit tussen de verzending van een bericht en de ontvangst van een bericht. Taal is dus onderdeel van de 'Nederlandse bril'. Dit is iets wat Jeroen opmerkt in de communicatie met lokale collega's:

“Ik stuur een appje naar een collega op Sint Maarten: we zijn de hotels en de auto's aan het regelen, waar wil je verblijven? Ik wil in een hotel verblijven. Ik zeg, nou ja prima. Kennelijk stuur ik hem iets toe waarin ik probeer te vragen, in welk hotel wil je verblijven? En hij leest het van joh, weet je wel zeker dat je in een hotel wilt verblijven? Dus hij zegt, ja ik wil in een hotel verblijven. Dan merk ik al van shit, ik moet op gaan passen want straks krijgt hij het gevoel dat ik het raar vind dat hij niet bij familie gaat slapen. Ik zeg, nee, in welke stad in welk hotel wil je verblijven.”⁶³

Deze kloof kan verklaard worden door verschillen in de culturele betekenis van de Nederlandse taal ten opzichte van die van het Papiaments. Het is dus van belang om te begrijpen dat taal cultureel *embedded* is (Ferraro 1996), omdat door onbegrip van elkaars taal er foutieve interpretaties kunnen ontstaan tussen de verzonden boodschap en de ontvangen boodschap. Tijdens een gesprek met Janine, een lokale participant⁶⁴, legde ze aan de hand van een duidelijk voorbeeld uit dat de Nederlandse taal op cultureel gebied verschilt van die van het Papiaments. Zo vertelde ze mij dat 'je moeder' op Curaçao gezien wordt als een enorme belediging omdat moeders binnen de Curaçaose samenleving het belangrijkste figuur binnen de familie zijn. Als iemand dus 'je moeder' zegt, wordt dit persoonlijk opgevat. In Nederland wordt het gebruik van 'je moeder' echter minder snel als een belediging opgevat. Het onbegrip van elkaars taal en de diepere culturele betekenissen hierachter, kunnen onopgemerkt blijven in het dagelijks spraakgebruik. Hierdoor

---

⁶³ Interview Jeroen, 28-02-2019.

⁶⁴ Interview Janine, 09-04-2019.

kunnen er fricties ontstaan waarvan de Europese Nederlanders zich niet bewust is. Wanneer dergelijke fricties bijvoorbeeld door miscommunicaties voorkomen, kan dit ertoe leiden dat de samenwerking verstoord wordt.

6.2.3 Conclusie

De samenwerkingsproblematiek tussen Europese Nederlanders en lokale collega's blijkt complex. Doordat Europese Nederlanders beginnen met "1-0 achterstand"⁶⁵, delen Europees Nederlandse participanten het gevoel dat zij zichzelf moeten bewijzen aan lokale collega's. Dit kan volgens alle participanten door te investeren in de lokale cultuur en door een ondersteunende houding in te nemen ten opzichte van lokale collega's. Echter, dit blijkt in de praktijk lastiger voor expats dan voor Europese Nederlanders die zich hebben gevestigd op Curaçao, aangezien er sprake is van een zogenaamde 'Nederlandse bril' die Europese Nederlanders ervan weerhoudt te integreren in de samenleving. Toch is het voor een goede samenwerking van belang dat er kennis en begrip is van de Curaçaose cultuur en omgangsvormen. Dit kan bijvoorbeeld een klein gebaar zijn zoals groeten. Tevens is ook kennis van het Papiaments, als onderdeel van de nationale identiteit van Curaçao, van belang om miscommunicaties te voorkomen en om respect te tonen jegens lokale collega's.

---

⁶⁵ Groeps gesprek, 07-03-2019.

7. Conclusie en discussie:

*“Meet each other halfway”*⁶⁶

Iris de Kleine en Kate van Tuil

Met deze scriptie is gepoogd inzicht te verkrijgen in de samenwerking tussen Europees Nederlandse ambtenaren en ambtenaren afkomstig uit het Caribisch deel van het Koninkrijk binnen de politie en justitie op Curaçao. De samenwerking tussen Nederland en Curaçao binnen de politie en justitie wordt in de literatuur vaak simplistischer beschreven dan dat wij ervaren hebben. In artikel 20 van Rijkswet politie van Curaçao wordt deze samenwerking enkel beleidsmatig beschreven, terwijl de historische dynamieken die ten grondslag liggen aan de totstandkoming van deze samenwerking buiten beschouwing worden gelaten. Etnografische en holistische onderzoeken zijn derhalve in onze ogen essentieel om de sociale en culturele situatie op Curaçao in kaart te brengen en een basis te leggen voor een vruchtbare samenwerking.

Door het gebruik van kwalitatieve onderzoeksmethoden zoals diepte-interviews en *small talk* is getracht beter begrip te krijgen van ervaringen inzake de samenwerking tussen Europese-Nederlanders en ambtenaren afkomstig uit het Caribisch deel van het Koninkrijk. De literatuur die wij in ons theoretisch kader gebruikt hebben, kijkt vooral naar de beleving van de Curaçaoënaar. Door een onderscheid te maken tussen Europese-Nederlanders en ambtenaren afkomstig uit het Caribisch deel van het Koninkrijk zijn wij in staat om sociale en culturele verschillen en overeenkomsten te laten zien inzake de individuele perceptie op de onderlinge samenwerking. In dit laatste hoofdstuk vergelijken wij in paragraaf 7.1 de empirie van de Europees-Nederlandse onderzoekspopulatie met die van de Curaçaoëse onderzoeksparticipanten waarbij we verschillen en overeenkomsten uiteenzetten. In 7.2 geven wij een antwoord op de centrale vraag door deze vergelijking te verbinden aan de gebruikte theorieën.

7.1 Discussie

Uit de empirie is gebleken dat het koloniale- en slavernijverleden van Curaçao en de rol die Nederland hierin heeft gespeeld, doorwerken in de huidige samenwerking tussen Europese-Nederlanders en lokale ambtenaren. Vooral voor de Curaçaoënaars staat het slavernijverleden

---

⁶⁶ Interview Jack, 26-03-2019.

centraal in de samenwerking. Dit wordt tevens door de literatuur bevestigd (Heijes 2010; Roe 2016). Door Heijes (2010) en Roe (2016) wordt beargumenteerd dat het slavernijverleden overgeleverd is door middel van het *cultural archive*. Dit heeft ervoor gezorgd dat Curaçaoënaars te maken hebben met een *post-traumatic slave-syndrome*: Curaçaoënaars zijn geneigd sneller een ondergeschikte rol aan te nemen. De behoefte van de Curaçaoënaar aan een ondersteunende rol voor de Europese-Nederlander in plaats van een superieure positie is echter tegenstrijdig. Want waar één partij zich ondergeschikt opstelt, is een andere partij automatisch dominant. Dit brengt vaak het misverstand teweeg dat Europese Nederlanders een superieure positie willen innemen. Dit vooroordeel dat Europese Nederlanders zich superieur opstellen ten opzichte van lokale ambtenaren heeft vooral betrekking op de groep Europese-Nederlanders of het land Nederland en niet op het individu.

De terughoudendheid vanuit de lokale ambtenaren tegenover Europese Nederlanders is onder andere terug te zien in de ongelijke cijfers op de werkvloer bij het RST. Volgens de *twinning*-theorie zouden er evenveel Europese Nederlanders als Curaçaoënaars werkzaam moeten zijn binnen het RST, maar er zijn te weinig lokalen bereid hier te komen werken. De Europese-Nederlander moet eerst bewezen hebben het beste met Curaçao voor te hebben. Het is echter onduidelijk en persoonsafhankelijk wat de Curaçaoënaar hiermee bedoelt. Individuele Europese-Nederlanders, werkzaam binnen politie of justitie, hebben daardoor het gevoel zich te moeten bewijzen tegenover lokale collega's. Vooroordelen jegens de etnische groep Europese-Nederlanders leiden tot *othering* en *sameness*. Er is dus in de praktijk een wij-zij scheiding terug te zien tussen Europese Nederlanders en lokale ambtenaren.

De wij-zij scheiding lijkt echter tegenstrijdig aangezien uit de empirie is gebleken dat de lokale bevolking het begrip *Yu di Kòrsou* als fluïde ziet. De Europese Nederlandse participanten zijn terughoudend om zich te identificeren als *Yu di Kòrsou*. Deze terughoudendheid kan verklaard worden vanuit de vooroordelen gebaseerd op afkomst jegens deze Europese Nederlanders. Europese Nederlanders hebben namelijk het gevoel een achterstand 'weg te moeten werken' op basis van vooroordelen.

Europese Nederlanders hebben het ontkrachten van deze vooroordelen zelf in de hand door te investeren in de lokale cultuur. Deze investering is essentieel voor het opbouwen van een vertrouwensrelatie met de lokale bevolking. Vooral voor expats is dit lastig omdat zij minder voeling krijgen met de samenleving vanwege de tijdelijkheid van hun functie. Investeren in de

lokale cultuur houdt in dat Europese Nederlanders bekend raken met gewoonten, gebruiken en normen en waarden die gelden op Curaçao.

Uit de empirie is gebleken dat het bekend raken met de sociaal-culturele context op Curaçao lastig is voor Europese-Nederlanders aangezien zij een ‘Nederlandse bril’ - een Nederlandse kijk op de samenleving – lijken te hebben, die moeilijk in de korte tijd van de uitzending verdwijnt. De context van het eiland heeft volgens de Europees Nederlandse participanten invloed op deze ‘Nederlandse bril’: zo wordt er Nederlands gesproken, is er een Nederlandse vlag en een Albert Heijn. Deze elementen zorgen ervoor dat het voor de Europese-Nederlanders eenvoudiger is in de ‘Nederlandse bubbel’ te blijven en kennis van de lokale cultuur beperkt blijft. Een goed voorbeeld om voeling te krijgen met de lokale Curaçaose cultuur is het spreken van de voertaal, Papiaments. Deze taal zegt veel over de culturele waarden die heersen en tevens is het een uiting van nationale identiteit. Het investeren in culturele waarden en nationale identiteit maakt dat het spreken van Papiaments een goede manier is om respect tegenover de lokale collega te tonen. Door het spreken van Papiaments kunnen miscommunicaties tussen Europese Nederlanders en lokale ambtenaren voorkomen worden, zowel op linguïstisch als op cultureel gebied.

Al met al is uit de empirie gebleken dat er overeenkomsten zijn in de manier waarop Europese Nederlanders en ambtenaren afkomstig uit het Caribisch deel van het Koninkrijk tegen de samenwerking aankijken. Echter, ervaringen die dit beeld vormen zijn voor beide populaties verschillend. De oorsprong van de samenwerkingsproblematiek kan teruggeleid worden naar het koloniale verleden van Curaçao. Door gebrek aan kennis vanuit Europese Nederlanders over het historische verleden en de rol die Nederland daarin gespeeld heeft, bestaat er wederzijds onbegrip tussen Europese Nederlanders en lokale ambtenaren. Verhoudingen die toentertijd heersten tussen Europese Nederlanders en Curaçaoënaars hebben heden ten dage tot vooroordelen geleid die terug te zien zijn in de samenwerking. Lokale ambtenaren benoemen het belang van het koloniale verleden als een expliciete reden voor samenwerkingsproblematiek. Europese Nederlanders hebben echter vaak impliciet te maken hebben met het verleden, omdat de vooroordelen voor hen het startpunt vormen in de samenwerking. De Europese Nederlanders moeten eerst deze vooroordelen ontkrachten voordat zij kunnen werken aan een vertrouwensrelatie met hun Curaçaose collega's.

Ondanks de samenwerkingsproblematiek erkennen zowel de Europese Nederlanders als de Curaçaoënaars werkzaam binnen de politie en justitie op Curaçao het belang van de samenwerking en zijn zij beiden gemotiveerd om Curaçao veiliger te maken. De onderliggende reden voor de samenwerkingsproblematiek zijn terug te voeren naar de sociaal-culturele verschillen tussen de twee onderzoekspopulaties en de aangeleerde normen en waarden die hierbij komen kijken. Een van de redenen in deze samenwerkingsproblematiek vindt herkomst in hoe men gewend is te werken. Werkwijzen die in Nederland toepasbaar zijn, kunnen een hele andere uitwerking hebben op Curaçao. De Europese Nederlanders werkzaam op Curaçao moeten daarom eerst werkwijzen leren die op het eiland resultaat boeken. Het verschil in werkwijze kan een voedingsbodem zijn voor het wederzijdse onbegrip dat tussen de Europese Nederlanders en Curaçaoënaars heerst.

7.2 Conclusie

In deze bachelorscriptie hebben wij, door middel van literatuuronderzoek en tien weken durend veldwerk onder de politie en justitie op Curaçao, een antwoord proberen te vinden op onze centrale vraag:

Wat zijn de ervaringen van Europese Nederlanders en Nederlandse Curaçaoënaars in dienst van de Nederlandse overheid op Curaçao met nationalistische in- en uitsluitingsmechanismen in de samenwerking met lokale collega's, en hoe verhoudt dit zich tot de ervaringen van participanten afkomstig uit het Caribisch deel van het Nederlandse Koninkrijk?

Naar aanleiding van ons literatuuronderzoek hadden wij verwacht dat het concept *Yu di Kòrsou* een essentiële factor zou zijn in in- en uitsluiting op Curaçao tussen Europees Nederlandse en Curaçaoëse werknemers binnen de politie en justitie op Curaçao. *Yu di Kòrsou* is echter te omschrijven vanuit afkomst en vanuit gevoel, waarbij de laatste omschrijving in de praktijk onder de Curaçaoëse gemeenschap het meeste toegepast wordt. Dit houdt in dat het concept ook toegeschreven kan worden aan de Europese Nederlander, zolang deze laat zien het belang van Curaçao voorop te hebben staan. Het wel of niet zijn van een *Yu di Kòrsou* blijkt op zichzelf staand geen reden voor *othering* aangezien het toeschrijven van dit concept subjectief is. Desalniettemin blijkt in de praktijk afkomst wel een basis voor *othering* aangezien alle heersende vooroordelen op Curaçao hierop berust zijn. Daarnaast worden Europese Nederlanders minder snel gezien als

Bachelorscriptie *Partners in Crime*

Yu di Kòrsou, ongeacht hun verblijfsduur op het eiland, en hebben zij het gevoel zich steeds opnieuw te moeten bewijzen.

In de samenwerking tussen Nederland en Curaçao binnen de politie en justitie zijn niet zozeer processen van in- en uitsluiting terug te zien, maar eerder wij-zij gevoelens die gevoed worden door wederzijds onbegrip. Wij maken hier een expliciet verschil tussen, omdat de wil om samen te werken in beide onderzoekspopulaties duidelijk terug te vinden is: beiden hebben het voornaamste doel om Curaçao vooruit te helpen en veiliger te maken. Echter wordt dit bemoeilijkt door wederzijdse vooroordelen, die vooral op de groep als geheel toegepast worden, maar op het individu “goedgepraat” worden. Het slavernijverleden is voor de lokale bevolking een argument om *othering* en *sameness* te ervaren. De invloed van vierhonderd jaar onderdrukt worden, heeft in hun ogen een effect gehad dat de Europese Nederlander nooit helemaal zal begrijpen. De Europese Nederlander ervaart heden ten dage nog altijd effecten van het slavernijverleden aangezien het vooroordeel van de assertieve en superieure boeman nog heerst. Dit heeft invloed op de samenwerking en de manier waarop beide populaties open staan om “de ander” te leren kennen en hun sociaal-culturele achtergrond te begrijpen.

Concluderend kunnen wij stellen dat de samenwerkingsproblematiek tussen de Europese Nederlanders en Curaçaoënaars haar oorsprong vindt in wij-zij denken en wederzijds onbegrip, en niet zozeer door directe in- en uitsluitingsmechanismen. Het wederzijdse onbegrip komt voort uit de sociaal-culturele vorming van beide populaties en de verschillende normen en waarden die hierbij komen kijken. De Curaçaoënaar ervaart de Europese Nederlander als te assertief en direct waardoor de Europese Nederlander het “superioriteit vooroordeel” toegeschreven krijgt, voortkomend uit het slavernijverleden. De Europese Nederlander ervaart de terughoudendheid van de Curaçaoënaar als een belemmering voor de samenwerking. In een samenleving waar alles valt of staat met vertrouwen en wantrouwen, zijn deze wederzijdse vooroordelen een groot obstakel in het werken aan het gemeenschappelijke doel. Daarnaast worden deze vooroordelen toegeschreven aan de groepen als een geheel, en worden ze ontkracht wanneer het gaat over individuen. De samenwerkingsproblematiek gaat gepaard met twee paradoxen.

De eerste paradox heeft betrekking op de investering van de Europese Nederlander in de Curaçaoese samenleving. De Curaçaoese onderzoeksparticipanten hebben allemaal aangegeven dat het voor hen belangrijker is dat de uitgezonden Europees Nederlandse collega zich probeert aan te passen aan het Curaçaoese leven en dit laat zien, dan dat deze zich daadwerkelijk perfect aanpast

en integreert. Hier ontstaat echter een probleem. Alle Europese Nederlanders geven namelijk aan dat zij proberen te integreren: de taal te leren, ‘uit de Nederlandse bubbel’ te komen, mengen met lokale collega’s en inwoners van Curaçao, en investeren in het welzijn van het eiland. Het is voor de Europese Nederlander echter onduidelijk wanneer zij op een juiste manier werken aan de band met hun Curaçaose collega’s, aangezien de lokale bevolking - zoals beschreven in het theoretisch kader en hoofdstuk 5 - hun mening voor zich houdt. Bovendien kunnen Nederlandse beleefdheidsvormen - zoals het vragen naar persoonlijke zaken zoals het familieleven - op Curaçao als zeer onbeleefd en bemoeizuchtig ervaren worden. De Curaçaose werknemer geeft aan het te waarderen als de Europese Nederlander meer zou proberen te integreren terwijl de Europese Nederlander niet weet hoe dit te doen zonder op de tenen van de Curaçaoënaar te trappen. Door deze gebrekkige communicatie tussen beide onderzoeksgroepen vergroot juist het wederzijdse onbegrip en vermindert de wederzijdse “*goodwill*” naar de ander.

De tweede paradox vindt zijn herkomst in het koloniale tijdperk. Het slavernijverleden heeft er volgens verschillende theoretici voor gezorgd dat er een angst heerst onder de Curaçaose bevolking om zich ondergeschikt op te stellen. Het verleden heeft echter ook zijn weerslag gehad op de Europese-Nederlander. Waar de Curaçaoënaar een inferioriteitscomplex ervaart, heerst de veronderstelling dat de Europese-Nederlander op Curaçao snel in een superioriteitscomplex vervalt. Dit leidt tot een paradox: beide groepen vervallen eenvoudig in “oude” rollen. Wanneer de Curaçaoënaar zich ondergeschikt opstelt, laat dit namelijk ruimte open voor de Europese-Nederlander om een “hogere” positie in te nemen, terwijl de Curaçaoënaar juist behoefte heeft aan een ondersteunende houding en klaagt dat een overgroot deel van de hogere posities in worden genomen door Europese-Nederlanders. Dit heeft echter niet alleen te maken met het superioriteitscomplex, maar ook met de grotere hoeveelheid middelen en specialisten die Nederland tot haar beschikking heeft. Daarnaast leidt het feit dat de Europese-Nederlander sneller als assertief of direct overkomt ertoe dat de Curaçaoënaar zich meer op de achtergrond houdt. Bij beide paradoxen kunnen we spreken van een vicieuze cirkel door het wederzijdse onbegrip voor de positie van de ander, waardoor zij elkaar in stand houden. Dit patroon kan doorbroken worden door te erkennen dat er een wij-zij scheiding is en deze te gebruiken “*to meet each other half way*”⁶⁷. Dit kan gedaan worden door deze verschillen en inkijk in elkaars belevingswereld juist te

---

⁶⁷ Interview Jack, 26-03-2019.

benutten om van elkaar te leren en dichter bij elkaar te komen, in plaats van deze verschillen op een uitsluitende wijze te benadrukken.

In deze bachelorscriptie hebben wij een theoretische bijdrage geleverd aan het wetenschappelijk debat betreffende de samenwerking tussen Nederland en Curaçao. Door een koppeling te maken tussen de historische en huidige sociaal-culturele context hebben wij een holistisch beeld van deze samenwerking geschetst. Hierbij hebben wij bestaande literatuur gebruikt als basis en deze door vergelijkend etnografisch veldwerk aangevuld. Ons onderzoek is vernieuwend omdat wij een inkijk bieden in zowel de belevingswereld van de Europese Nederlander als de belevingswereld van de Curaçaoënaar. Door de wisselwerking tussen de twee onderzoekspopulaties hebben wij een dieper beeld kunnen krijgen van deze samenwerking die wij niet hadden kunnen verkrijgen wanneer wij ons op één populatie hadden gefocust.

7.3 Implicaties voor vervolgonderzoek en aanbevelingen

Naar aanleiding van dit onderzoek kunnen we enkele aanbevelingen doen voor vervolgonderzoek. Uit deze scriptie is duidelijk geworden dat de sociale en historische context van Curaçao een dermate grote rol speelt in de samenwerking. Omdat de andere eilanden binnen het Koninkrijk der Nederlanden een ander sociale en historische context hebben, is een advies voor vervolgonderzoek daarom om een soortgelijk onderzoek te doen in een andere context zoals Sint Maarten of Aruba. Een andere beperking van ons onderzoek is het feit dat onze participanten, die ambtenaren van de Nederlandse staat zijn, werkzaam zijn in de publieke sector (overheidsinstanties) die in nauw contact staan met Nederland. Interessant om te onderzoeken is of er sprake is van dergelijke samenwerkingsproblematiek in de private sector.

Naast deze aanbevelingen voor vervolgonderzoek, kunnen wij ook enkele aanbevelingen voor beleid doen. In de scriptie is duidelijk geworden dat er belang is bij de komst van Europese-Nederlanders naar Curaçao vanwege een gebrek aan lokale mensen en vanwege de kleinschaligheid van het eiland. Echter, in Nederland worden ook Curaçaoënaars opgeleid waardoor het interessant is om die Curaçaoënaars te werven en in dienst te laten treden op Curaçao. Deze mensen hebben naast de opgedane kennis tijdens de opleiding, ook kennis van de culturele normen en waarden op het eiland. Bij de werving van Europese-Nederlanders is het van belang om mensen te werven die interesse hebben in de Curaçaoëse samenleving. Hierbij is het van belang dat de oprechte interesse van de kandidaat tijdens de sollicitatieprocedure al naar voren komt. Dit

Bachelorscriptie *Partners in Crime*

kan gedaan worden door het voorleggen van context-specifieke casussen waarmee bekeken kan worden hoe cultuursensitief de kandidaat is. De Europese Nederlanders die naar Curaçao uitgezonden worden, zouden tevens basiskennis moeten hebben van het Papiaments om miscommunicaties te beperken en om op deze manier aan de lokale collega te laten zien dat er voorafgaand aan de uitzending geïnvesteerd is in de toekomstige samenwerking met lokale collega's. Een essentieel onderdeel van de voorbereiding op vertrek naar Curaçao is kennis over de historie tussen Nederland en Curaçao. In de praktijk is een gebrek aan kennis gebleken bij Europese Nederlanders. Op dit gebied kan volgens ons veel winst behaald worden. Kennis over de geschiedenis van het Koninkrijk der Nederlanden en de rol die Nederland heeft gespeeld in het koloniale verleden is essentieel om begrip te kunnen opbrengen voor lokale collega's. Tevens toont dit een grote mate van interesse in de Curaçaose samenleving en de lokale collega. Tot slot zouden ook lokale collega's voorbereid moeten worden op de komst van Europese Nederlanders. Hierbij is het van belang om bekend te raken met werkeethiek van Europese Nederlanders. Wij denken dat uitwisselingsprogramma's hierbij een oplossing zouden kunnen bieden om uiteindelijk als *partners in crime* samen te kunnen werken.

8. Literatuurlijst

Allen, R. M. 2010. *The complexity of national identity Construction in Curaçao, Dutch Caribbean*. *Revista Europea de Estudios Latinoamericanos y del Caribe/European Review of Latin American and Caribbean Studies*, 117-125.

Allen, R. M., & Guadeloupe, F. 2016. *Yu di Kòrsou, A Matter of Negotiation: An Anthropological Exploration of the Identity Work of Afro-Curaçoaons*. In *The Culturalization of Citizenship* (pp. 137-160). Palgrave Macmillan, London.

Anderson, Benedict. 1991. *Imagined communities: reflections on the origin and spread of nationalism*. London: Verso.

Antilliaans Dagblad. 2018, 16 december. *Nieuwe invulling Recherche Samenwerkingsteam (RST)*. Geraadpleegd 13 juni 2019, van <https://antilliaansdagblad.com/curacao/18772-nieuwe-invulling-recherche-samenwerkingsteam-rst>

Appadurai, A. 1990. *Disjuncture and difference in the global cultural economy*. *Theory, culture & society*, 7(2-3), 295-310.

Appadurai, Arjun. 2006. *Fear of Small Numbers: an Essay on the Geography of Anger*. Duke University Press.

Boeije, H. 2010. *Analysis in Qualitative Research*. Sage: London.

Cohen, R. 1978. *Ethnicity: Problem and focus in anthropology*. *Annual review of anthropology*, 7(1), 379-403.

Cohen, A. P. 2000. *Signifying identities*. *Anthropological Perspectives on Boundaries and Contested*.

Bachelorscriptie *Partners in Crime*

De Rechtspraak. 2018, 27 november. *Veroordelingen voormalig minister-president van Curaçao en zijn partner definitief*. Geraadpleegd 6 mei 2019, van <https://www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Organisatie/Hoge-Raad-der-Nederlanden/Nieuws/Paginas/Veroordelingen-voormalig-minister-president-van-Curacao-en-zijn-partner-definitief.aspx>

Dijks, van der, N. M. 2011. *The nature of ethnic identity among the people of Curaçao*. Utrecht University.

Eriksen, Thomas Hylland. 2002. *Ethnicity and nationalism: Anthropological perspectives*. Pluto Press.

Ferraro, G. P. 1996. *The need for linguistic proficiency in global business*. Business Horizons, 39(3), 39-47.

Franklin, A. J., Boyd-Franklin, N., & Kelly, S. 2006. *Racism and Invisibility: Race-Related Stress, Emotional Abuse and Psychological Trauma for People of Color*. *Racism and Racial Identity: Reflections on Urban Practice in Mental Health and Social Services*, 6(2-3), 9.

Hall, Stuart. 2001. *Negotiating Caribbean Identities*. In *New Caribbean Thoughts: A Reader*. Brian Meeks, Lindahl Folke, eds. Pp 2439. University of the West Indies Press.

Heijes, C. 2007. *Officers at work in a multicultural police force*. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*, 30(4), 550-566.

Heijes, C. 2010. *Cross-cultural perception and power dynamics across changing organizational and national contexts: Curaçao and the Netherlands*. *Human relations*, 64(5), 653-674.

Jensen, S. Q. 2011. *Othering, identity formation and agency*. *Qualitative studies*, 2(2), 63-78.

Bachelorscriptie *Partners in Crime*

Kruijt, D & De Jong, L. 2005. *Extended Statehood in the Caribbean: Paradoxes of Quasi Colonialism, Local Autonomy, and Extended Statehood in the USA, French, Dutch, and British Caribbean*. West Lafayette: Purdue University Press

Klinkers, I., & Oostindie, G. 2011. *Gedeeld Koninkrijk: De ontmanteling van de Nederlandse Antillen en de vernieuwing van de trans-Atlantische relaties*.

Liff, S., & Wajcman, J. 1996. 'Sameness' and 'difference' revisited: which way forward for equal opportunity initiatives?. *Journal of Management Studies*, 33(1), 79-94.

Luhtanen, R., & Crocker, J. 1992. *A collective self-esteem scale: Self-evaluation of one's social identity*. *Personality and social psychology bulletin*, 18(3), 302-318.

Mol, S. 2014. *Nederlandse defensie op Curaçao: manifestatie en implicaties van extended statehood in de Caribische Koninkrijksdelen* (Master's thesis).

Moncrieffe, J. 2004. *Ethnic diversity and state response in the Caribbean*. background paper for the Human Development Report.

Olson, H. A. 2011. *Sameness and Difference*. *Library resources & technical services*, 45(3), 115-122.

Oostindie, G. J. 2006. *The study of ethnicity in the Dutch Caribbean: full circle to Furnivall?*. *Latin American and Caribbean Ethnic Studies*, 1(2), 215-230.

Openbaar Ministerie. (z.d.). *Organisatie: over het OM*. Geraadpleegd 3 mei 2019, van <https://www.openbaarministerie.org/nl/organisatie/over-het-om>

Rijksoverheid. (z.d.). *Waaruit bestaat het Koninkrijk der Nederlanden?* Geraadpleegd 4 december 2018, van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/caribische-deel-van-het-koninkrijk/vraag-en-antwoord/waaruit-bestaat-het-koninkrijk-der-nederlanden>

Bachelorscriptie *Partners in Crime*

Roe, A. E. 2016. *The Sound of Silence: Ideology of National Identity and Racial Inequality in Contemporary Curaçao*.

Römer, René A. 1998. "Ethnicity and social change in Curaçao". In *The White minority in the Caribbean*, Edited by: Johnson, H and Watson, K. 159–167. Princeton, NJ: James Currey.

RST. (z.d.-a). *Recherche Samenwerkingsteam (RST)*. Geraadpleegd 18 december 2018, van <https://rstpolitie.com/?topic=twinning>

RST. (z.d.-b). *Nieuwe inrichting RST*. Geraadpleegd 13 juni 2019, van <https://rstpolitie.com/nieuwe-inrichting-rst/>

Servisio di inteligensia propio pa tbo i rst. 2019, 16 april. Geraadpleegd 16 april 2019, van <https://www.vigilantekorsou.news/2019/04/16/servisio-di-inteligensia-propio-pa-tbo-i-rst/>

Schotborgh-van de Ven, P. C. M. 2009. *De 'verwijtenroute'*. *Justitiële verkenningen*, 35(5), 84.

Smith, A. D. 1991. *National identity*. University of Nevada Press.

Sökefeld, M. 1999. *Debating self, identity, and culture in anthropology*. *Current anthropology*, 40(4), 417-448.

Taylor, K. 2008. *In search of echt Papiamentu: Language as Identity in Curaçao*. 83-89.

Veenendaal, Wouter, and Gert Oostindie. 2018. "Head versus heart: The ambiguities of non-sovereignty in the Dutch Caribbean." *Regional & Federal Studies* 28 (1): 25-45.

Verhallen, T. 2016. *Tuning to the dance of ethnography: Ethics during situated fieldwork in single-mother child protection families*. *Current anthropology: A world journal of the sciences of man*, (4), 452-473.

Bachelorscriptie *Partners in Crime*

Vis, M. 2017. *RST Jaarverslag 2017* [Pdf bestand].

<http://www.rst-politie.net/index.php?topic=jaarverslagen>. Geraadpleegd op 18 december 2018.

Voskuil, Koen. 2018. *Crisis op de Antillen: bonje tussen opsporingsdiensten*.

<https://www.ad.nl/buitenland/crisis-op-de-antillen-bonje-tussen-opsporingsdiensten~a1440ba6/>.

Geraadpleegd op 10 januari 2019.

Vrolijk, C. 2009. *Scenario's voor de West en de betekenis daarvan voor de Nederlandse defensie* (Doctoral dissertation, Faculty of Social and Behavioural Sciences, Leiden University).

Wettenbank. 2010, 7 juli. *Rijkswet politie van Curaçao, van Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba*. Geraadpleegd 11 december 2018, van

<https://wetten.overheid.nl/BWBR0028079/2010-10-10>

Yuval-Davis, N. 2006. *Belonging and the politics of belonging*. *Patterns of prejudice*, 40(3), 197-214.

9. Bijlagen

Bijlage 1: Samenvatting Nederlands

Door de afhankelijkheidsrelatie tussen Nederland en Curaçao zijn er Europees Nederlandse ambtenaren werkzaam op Curaçao binnen politie en justitie om ondersteunende taken te verrichten aan lokale collega's. In de praktijk blijkt deze samenwerking vaak moeizaam te verlopen door wederzijdse stigma's die zich ontwikkeld hebben door de tijd heen. De complexe samenstelling van de Curaçaose samenleving die het gevolg is van eeuwenlange migratiestromen, mondialisering en kolonialisme zorgen ervoor dat er scherpe scheidingslijnen te zien zijn tussen Europese Nederlanders en lokale bewoners.

Het doel van dit vergelijkende onderzoek is om te begrijpen hoe de samenwerking tussen Europese Nederlanders en lokale ambtenaren wordt ervaren vanuit deze beide perspectieven, wat hun ervaringen met betrekking tot deze samenwerking beïnvloedt en welke onderliggende dynamieken hierbij een rol spelen. Hiervoor is de volgende centrale vraag opgesteld: *Wat zijn de ervaringen van Europese Nederlanders en Nederlandse Curaçaoënaars in dienst van de Nederlandse overheid op Curaçao met nationalistische in- en uitsluitingsmechanismen in de samenwerking met lokale collega's, en hoe verhoudt dit zich tot de ervaringen van ambtenaren afkomstig uit het Caribisch deel van het Nederlandse Koninkrijk?*

Om antwoord te kunnen geven op de centrale vraag is gedurende tien weken kwalitatief onderzoek uitgevoerd waarvoor voornamelijk diepte-interviews en semigestructureerde interviews zijn uitgevoerd onder Europese Nederlanders en lokale ambtenaren op Curaçao werkzaam binnen politie en justitie. De empirische gegevens in combinatie met theorieën hebben geresulteerd in deze scriptie.

Naar aanleiding van ons onderzoek blijkt dat het koloniale- en slavernijverleden een doorwerking hebben in huidige verhoudingen tussen beide groepen waardoor er sprake is van een wij-zij scheiding. Vooral vooroordelen jegens de etnische groep Europese Nederlanders zorgen voor een negatieve start in de samenwerking. Beide groepen moeten aanpassingen maken aan elkaar om een succesvolle samenwerking te bereiken. Het onderzoek heeft echter aangetoond dat dit te weinig gebeurt. Zo zijn lokale collega's terughoudend tot Europese Nederlanders en blijven Europese Nederlanders in een Nederlandse bubbel leven waardoor integratie uitblijft.

Naar aanleiding van dit onderzoek doen we enkele aanbevelingen voor vervolgonderzoek. Een vergelijkbaar onderzoek zou uitgevoerd kunnen worden op andere eiland binnen het

Bachelorscriptie *Partners in Crime*

Koninkrijk der Nederlanden. Dit onderzoek kan tevens gebruikt worden voor beleid. Enkele aanbevelingen die gedaan worden, hebben betrekking op de voorbereiding van Europese Nederlanders en lokale ambtenaren voorafgaand aan de samenwerking. Europese Nederlanders zouden kennis moeten hebben van het koloniale verleden van Curaçao. Tevens is kennis van het Papiaments van belang om miscommunicaties te voorkomen en om respect te verdienen bij de lokale collega. Ook deze lokale collega's dienen voorbereid te worden op de komst van Europese Nederlanders. De wederzijdse voorbereiding kan onbegrip tussen de populaties verkleinen en integratie van Europese Nederlanders versoepelen wat een positief effect zal hebben op de samenwerking.

Anekso 2: Resúmen na Papiamentu

Dor di e relashon di dependensia entre Hulanda i Kòrsou tin amtenarnan Hulandes -Europeo trahando na Kòrsou den polis i hustisia pa hasi trabounan ku ta sostené nan koleganan lokal. Den praktiká ta parse ku e koperashon aki hopi biaha ta kana ku difikultat dor di stigma di tur dos banda ku nan a desaroyá durante di tempu. E kompilashon kompleho di e sosiedat di Kòrsou ku ta e konsekuensia di e fluho di migrashon durante di siglonan, e globalisashon i kolonialismo. Esakinan a sòru pa e liña divisorio entre e Hulandes -Europeo i e habitante lokal.

Meta di e investigashon komparativo aki ta pa komprendé kon e kolaborashon entre e Hulandes -Europeo i e amtenarnan lokal ta wòrdu eksperensia for di ambos perspektiva. Kiko nan eksperensia i influensianan ta relashoná ku e koperashon i kua dinamismo ta hunga un ròl. Pa hasi esaki a stèl òp e siguiente pregunta: Kiko ta e eksperensianan di e Hulandes -Europeonan i e Hulandes- kurasoleño ku ta den servisio di Gobièrnu Hulandes na Kòrsou mekanismodi inklushon i eksklushon nashonal den koperashon ku koleganan i kon esaki ta relashoná su mes ku e eksperensianan di amtenarnan for di e parti Karibense di Reino Hulandes?

Pa kontestá e pregunta sentral aki a investigá kualitativamente durante dies siman kaminda prinsipalmente entrevistanan profundo i entrevistanan semi strukturá a ser hasí bou di Hulandes -Europeonan i amtenarnan lokal na Kòrsou ku ta trahando den polis i hustisia. E informashonnan empíriko den kombinashon ku teoria a resultá den e tesina.

Segun nos investigashon ta sali na kla ku e kolonialismo i e historia di sklabilitut tin influensia riba e relashon entre tur dos e gruponan. Pa motibu di lokual a pasa aki tin un separashon entre nos ku nan. Prinsipalmente e prehuisio pa ku e grupo étniko Hulandes -Europeo ta sòru pa un start negativo den e koperashon. Ambos grupo mester hasi adaptashonnan pa ku otro pa logra un koperashon éksitoso. E investigashon a demostrá ku esaki ta sosodé masha poko. Asina ta ku e koleganan lokal ta reservá pa ku e Hulandes- Europeo. Esaki ta pone ku e Hulandes -Europeo ta keda biba nan mes ku nan mes i esaki ta stroba e integrashon.

A base di e investigashon nos ta duna algun sugerensia pa un siguiente investigashon. Lo por hasi un investigashon semehante riba e otro islanan ku ta den Reino Hulandes. E investigashon aki lo por wòrdu usa pa hiba un maneho. Algun di e suherensianan ku a ser duná tin relashon ku e preparashon di e Hulandes -Europeonan i amtenarnan lokal promé ku e koperashon kuminsá. E Hulandes -Europeo mester tin saber di e historia kolonial di Kòrsou. Ademas e saber

Bachelorscriptie *Partners in Crime*

di Papiamentu ta hopi importante pa asina por evitá mal komunikashon.i pa gana respèt i konfiansa serka e kolega lokal.

E koleganan lokal tambe mester wòrdu prepará riba binida di e Hulandes –Europeo. E preparashon di tur dos banda por minimalisá malkomprendementu entre e dos populashonnan i tambe e por flexibilisá e integrashon. Esaki lo tin un efekto positivo riba e koperashon entre e dos gruponan.